

**DIAGNOZA SŁUŻĄCA
WYZNACZENIU OBSZARU
ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU
REWITALIZACJI NA TERENIE
GMINY DOBRZYŃ WIELKI**

DOBRZYŃ WIELKI - 2024 R.

DIAGNOZA, O KTÓREJ MOWA W ART. 4 UST. 1 PKT 1 USTAWY Z DNIA 9 PAŹDZIERNIKA
2015 R. O REWITALIZACJI, POTWIERDZAJĄCA SPEŁNIENIE PRZEZ OBSZAR
ZDEGRADOWANY I OBSZAR REWITALIZACJI PRZESŁANEK ICH WYZNACZENIA

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy Dobrzyniewo Duże została opracowana przez zespół autorski Instytutu Rozwoju Miast i Regionów:

- Michał Cichocki
- Katarzyna Spadło
- Edyta Tomczyk

CENTRUM DORADZTWA
REWITALIZACYJNEGO
IRMiR

SPIS TREŚCI

1.	Wstęp	4
2.	Diagnoza ogólna czynników i zjawisk kryzysowych na terenie gminy Dobrzyniewo Duże	5
2.1.	Ogólne informacje o gminie Dobrzyniewo Duże	5
2.2.	Zjawiska w sferze społecznej	7
2.3.	Zjawiska w sferze gospodarczej	10
2.4.	Zjawiska w sferze środowiskowej	14
2.5.	Zjawiska w sferze przestrzenno-funkcjonalnej	16
2.6.	Zjawiska w sferze technicznej	18
3.	Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w gminie Dobrzyniewo Duże	20
3.1.	Lokalne uwarunkowania polityki rewitalizacyjnej	20
3.2.	Zakres przestrzenny i czasowy diagnozy	21
3.3.	Źródła danych	22
3.4.	Metodyka wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	22
3.5.	Sfera społeczna	33
3.6.	Sfera gospodarcza	42
3.7.	Sfera środowiskowa	47
3.8.	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	50
3.9.	Sfera techniczna	55
4.	Wyznaczenie obszaru zdegradowanego	58
5.	Wyznaczenie obszaru rewitalizacji	61
6.	Spis rysunków	64
7.	Spis tabel	65

1. WSTĘP

Celem opracowania niniejszej diagnozy jest wskazanie części gminy, będącej obszarem koncentracji negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z kryzysem w co najmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Wobec tak wyznaczonego obszaru zdegradowanego wskazywany jest obszar stanowiący, nie więcej niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkiwany przez nie więcej niż 30% populacji, który z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego zostaje wskazany przez gminę do rewitalizacji.

Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające wspólnych granic. W skład obszaru rewitalizacji mogą wchodzić niezamieszkałe tereny przemysłowe, na których występują negatywne zjawiska pozaspołeczne, jeśli planowane tam działania przyczynią się do przeciwdziałania kryzysowi społecznemu, zdiagnozowanemu w zamieszkałej części obszaru rewitalizacji.

Niniejsze opracowanie stanowi załącznik do wniosku o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy, o którym mowa w art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2024 poz. 278), potwierdzający spełnienie przesłanek do ustanowienia wyżej wymienionych obszarów.

2. DIAGNOZA OGÓLNA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH NA TERENIE GMINY DOBRZYNIOWO DUŻE

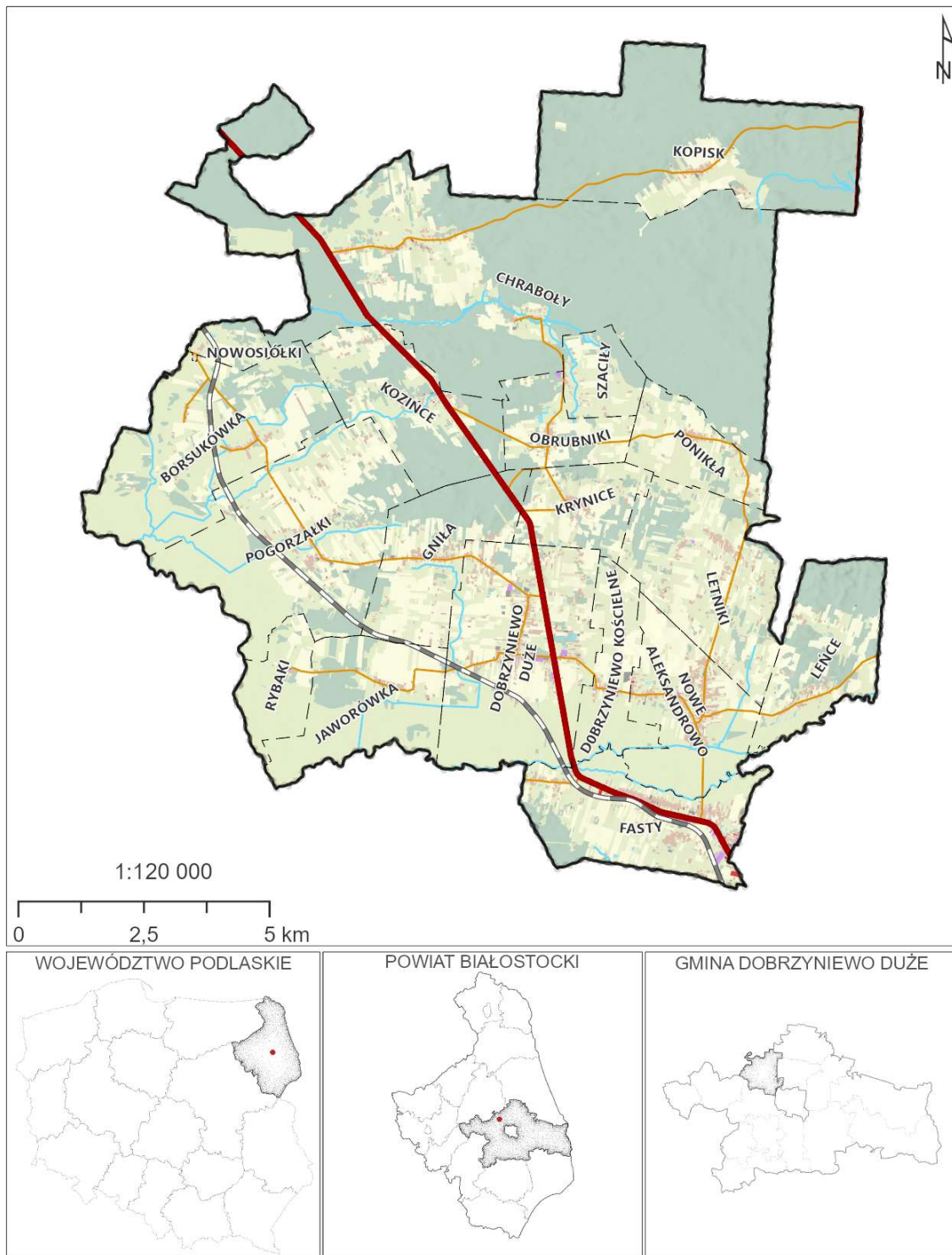
2.1. OGÓLNE INFORMACJE O GMINIE DOBRZYNIOWO DUŻE

Gmina Dobrzyniewo Duże jest jednostką samorządu terytorialnego położoną w północno-wschodniej Polsce, w centralnej części województwa podlaskiego, a także w bezpośrednim sąsiedztwie Białegostoku (Rys. 1). Pod względem położenia geograficznego gmina usytuowana jest w dolinie rzek Supraśl i Narew w swojej południowej i południowo-zachodniej części, natomiast północno-wschodnia część gminy stanowi część Puszczy Knyszyńskiej. Zdecydowana większość opisywanych terenów stanowi część Wysoczyzny Białostockiej, a fragment w sąsiedztwie Narwi jest częścią Doliny Górnej Narwi.

Siedzibą gminy jest wieś Dobrzyniewo Duże, w skład gminy wchodzi 26 sołectw, do których zaliczają się: Bohdan, Borsukówka, Chraboły, Dobrzyniewo Duże, Dobrzyniewo Fabryczne, Dobrzyniewo Kościelne, Fasty, Gniła, Jaworówka, Kobuzie, Kopisk, Kozińce, Krynice, Kulikówka, Leńce, Letniki, Nowe Aleksandrowo, Nowosiółki, Obrubniki, Ogrodniki, Podleńce, Pogorzałki, Ponikła, Rybaki, Szaciły, Zalesie. Największymi pod względem ludności sołectwami są Dobrzyniewo Duże (1814 osób) i Fasty (1765 osób), natomiast najmniejszymi Kobuzie (31 osób) oraz Rybaki (21 osób). Pozostałe miejscowości liczą od ponad 100 do niespełna 900 osób.

Powierzchnia gminy Dobrzyniewo Duże wynosi 161 km² (16 111 ha). Dominującą strukturą użytkowania gruntów są tereny rolne co wynika z wiejskiej charakterystyki większości obszaru. Znaczący udział mają również tereny leśne obecne głównie na północy, stanowiące część Puszczy Knyszyńskiej. Tereny osadnicze to typowa zabudowa wiejska, która rozwija się najintensywniej w okolicach DK65, a także w pobliżu granicy z Białymstokiem.

Administracyjnie gmina sąsiaduje z powiatem monieckim od północnego-zachodu oraz z Białymstokiem - miastem na prawach powiatu. Sąsiednimi gminami są także: Knyszyn, Czarna Białostocka, Choroszcz, Krypno, Tykocin i Wasilków. Gminę przecina droga krajowa 65 łącząca Gołdap z Bobrownikami, a także linia kolejowa nr 38 łącząca Białystok z Głomnem, na południe od granic gminy przebiega droga ekspresowa S8. Odległość gminy od Warszawy to ok. 175 km, od Suwałk ok. 100 km, od Olsztyna ok. 180 km oraz ok. 50 km do granicy z Białorusią.

Rys. 1. Lokalizacja gminy Dobrzyniewo Duże
 Źródło: opracowanie własne.

2.2. ZJAWISKA W SFERZE SPOŁECZNEJ

LUDNOŚĆ I MIGRACJE

Dobrzyniewo cechuje się stabilną sytuacją demograficzną, na przestrzeni analizowanych lat obserwowany jest wzrost liczby mieszkańców wynoszący średnio rok do roku 2,5%. W latach 2019-2023 liczba mieszkańców uległa zwiększeniu o 957 os., tj. o ponad 10%, i wyniosła 10 380 os. Liczba mieszkańców rośnie, pomimo utrzymywania się ujemnego salda przyrostu naturalnego, co oznacza iż wpływ na to zjawisko ma dodatnie saldo migracji (Tab. 1).

Tab. 1. Zmiany demograficzne w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba ludności	9 423	9 941	10 082	10 222	10 380
Urodzenia żywe	89	94	103	76	73
Zgony ogółem	74	79	120	93	78
Przyrost naturalny	5	15	-17	-17	-5
Urodzenia żywe na 1000 ludności	9,49	9,52	10,28	7,48	7,09
Zgony na 1000 ludności	7,89	8,00	11,97	9,15	7,57
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,60	1,52	-1,70	-1,67	-0,49

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Saldo migracji w latach 2019-2023 ulegało nieznacznym wahaniom pod względem wartości, jednakże w badanym okresie było zawsze dodatnie. Średnio liczba osób wymeldowywanych z terenu gminy jest ponad połowę mniejsza od liczby nowo rejestrowanych mieszkańców. Od 2020 r. utrzymuje się stały poziom dodatniego salda migracji w wysokości ponad 150 os. rocznie. Skumulowane łączne saldo migracji w badanym okresie wyniosło 724 os. (Tab. 2).

Tab. 2. Migracje w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Zameldowania ogółem	198	219	240	241	259
Wymeldowania ogółem	111	53	80	88	101
Saldo migracji	87	166	160	153	158

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zmiany w strukturze grup ekonomicznych w gminie Dobrzyniewo na przestrzeni analizowanych lat 2019-2023 sygnalizują problem starzenia się społeczeństwa. Stabilnie prezentuje się jednak udział osób w wieku przedprodukcyjnym, wynoszący ok. 22% w ostatnich latach. Wskaźnik ten jest zauważalnie wyższy w porównaniu ze średnią dla Polski (18,2%) i województwa podlaskiego (18,05%). Wyraźny wzrost o 5,3% wystąpił w badanym okresie w grupie osób w wieku produkcyjnym, która zwiększyła się w 2023 r. w stosunku do 2019 r. o 311 osób. W strukturze ekonomicznych grup wieku udział osób w wieku produkcyjnym jednak maleje – z poziomu 62,5% w 2019 r. do poziomu 59,7% w 2023 r.

Jednak nadal wskaźnik ten pozostaje wyższy niż średnia wartość dla Polski (59,2%) i województwa (58,5%). Najszybciej rośnie jednak liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym – w 2023 r. w porównaniu z 2019 r. liczba tych mieszkańców zwiększyła się o 13,9%. Zwiększeniu o 1,8% uległ też odsetek osób w wieku poprodukcyjnym – wyniósł on 21,2% w

2021 r. Rośnie również udział tej grupy osób w strukturze ekonomicznych grup wieku – o 0,6 p.p. w analizowanym okresie. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na koniec 2023 r. (18,2%) jest jednak zdecydowanie niższy od poziomu wojewódzkiego (23,5%) oraz ogólnopolskiego (22,6%). Pomimo sygnalizowanego przez dane procesu starzenia się społeczeństwa – rosnący współczynnik obciążenia demograficznego (23,1) jest wyraźnie niższy w porównaniu ze średnią dla Polski (29) i województwa podlaskiego (30,6)(Tab. 3).

Tab. 3. Struktura grup ekonomicznych w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	1876	2215	2241	2269	2291
Liczba osób w wieku produkcyjnym	5888	5987	6058	6134	6199
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	1659	1739	1783	1819	1890
Udział % osób w wieku przedprodukcyjnym	19,9	22,3	22,2	22,2	22,1
Udział % osób w wieku produkcyjnym	62,5	60,2	60,1	60,0	59,7
Udział % osób w wieku poprodukcyjnym	17,6	17,5	17,7	17,8	18,2
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	21,5	22,2	22,3	22,5	23,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

POMOC SPOŁECZNA

Zadania z zakresu pomocy społecznej w Gminie Dobrzyniewo realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. W latach 2019-2023 zaobserwować można trend zmniejszania się liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Zmniejszeniu uległa liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, zarówno powyżej, jak i poniżej kryterium dochodowego. Spadła także liczba rodzin otrzymujących zasiłek rodzinny na dzieci (Tab. 4). Najczęstszą przyczyną korzystania z pomocy społecznej w 2022 r. było ubóstwo (44 osoby), niepełnosprawność (40 osób), bezrobocie (36 osób) oraz długotrwała lub ciężka choroba (33 osoby)¹.

Tab. 4. Podstawowe informacje o pomocy społecznej i świadczeniach rodzinnych w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023*
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 000 ludności	500	378	305	276	-
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego	119	103	95	142	-
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej powyżej kryterium dochodowego	76	71	50	2	-
Rodziny otrzymujące zasiłek rodzinny na dzieci	280	228	190	157	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS. (*brak danych)

¹ Raport o stanie Gminy Dobrzyniewo Duże w 2022 roku

BEZROBOCIE

Sytuacja na lokalnym rynku pracy prezentuje się korzystnie, w latach 2019-2022 można było obserwować spadek stopy bezrobocia do poziomu 3,1%. W kolejnym roku odnotowano zauważalny wzrost do 3,5%, który należy przede wszystkim utożsamiać z następstwami niekorzystnych uwarunkowań wojny w Ukrainie. Stopa bezrobocia w 2023 r. była zbliżona do poziomu, jaki wystąpił w trakcie pandemii COVID-19, ale nadal pozostawała niższa od ogólnopolskiej (5,1%) i wojewódzkiej (7%). W strukturze osób bezrobotnych dominują mężczyźni - w przypadku kobiet bezrobocie w 2023 r. jest najniższe od 2019 r. (Tab. 5).

Tab. 5. Bezrobocie w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Bezrobotni ogółem	192	259	220	193	217
Bezrobotne kobiety	98	131	101	97	88
Bezrobotni mężczyźni	94	128	119	96	129
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	3,3	4,3	3,6	3,1	3,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

EDUKACJA

Na terenie gminy Dobrzyniewo Duże funkcjonowało w 2023 r. łącznie 5 przedszkoli i oddziałów przedszkolnych, do których uczęszczało 429 dzieci. W latach 2020-2023 można zaobserwować zauważalny wzrost liczby dzieci objętych nauczaniem przedszkolnym. Od 2021 r. wzrasta również współczynnik skolaryzacji przedszkolnej, który osiągnął 81,13% w 2023 r.

W przypadku szkół podstawowych, na terenie gminy funkcjonowało 5 placówek w 2023 r., w których uczyło się 874 uczniów. Na przestrzeni lat 2020-2023 odnotowano stabilny i rokroczny wzrost liczby uczniów szkół podstawowych. Wahaniem wartości w badanym okresie charakteryzował się współczynnik skolaryzacji, który wyniósł 85,8% w 2023 r. Stosunkowo niska wysokość tego wskaźnika wynika najprawdopodobniej z realizacji potrzeb edukacyjnych w pobliskim Białymstoku lub poprzez edukację domową (Tab. 6).

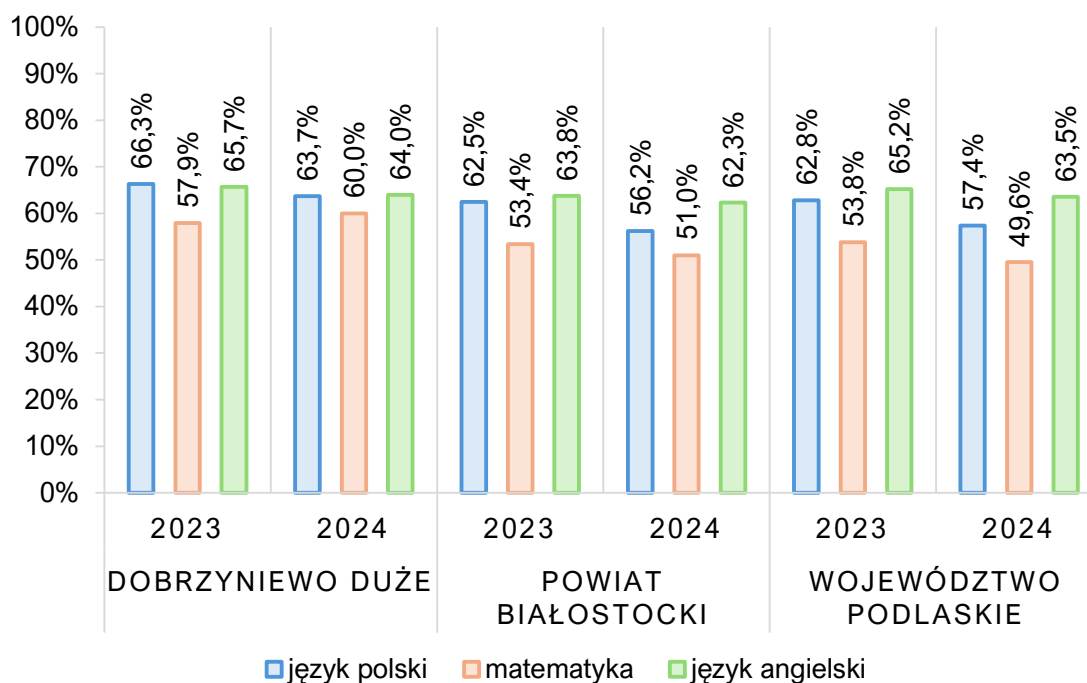
Tab. 6. Edukacja przedszkolna i podstawowa w gminie Dobrzyniewo Duże

	2020	2021	2022	2023
Liczba dzieci objętych nauczaniem przedszkolnym	346	335	381	429
Współczynnik skolaryzacji przedszkolnej	76,36%	72,67%	80%	81,13%
Liczba dzieci w szkołach podstawowych	849	848	870	874
Współczynnik skolaryzacji w szkołach podstawowych	88,53%	74,39%	85%	85,80%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Raportu o stanie gminy Dobrzyniewo Duże.

Wyniki egzaminów 8-klasisty w Dobrzyniewie Dużym świadczą o wysokim poziomie edukacji podstawowej w gminie. Uczniowie z każdy z egzaminowanych przedmiotów osiągalni wyniki zauważalnie lepsze od ogólnopowiatowych i ogólnowojeńskich. W 2024 r. dla języka polskiego było to 63,7%, zatem o 7,5% lepiej, niż powiat białostocki oraz 6,3% lepiej, niż województwo podlaskie. W przypadku matematyki wynik wynosił 60%, był zatem o 9% lepszy od powiatu białostockiego oraz aż o 10,4% lepszy od wyników wojewódzkich. Najmniejsze

różnice występowały dla języka angielskiego, przy czym uczniowie z Dobrzyniewa Dużego osiągnęli również lepsze wyniki – 64% od ogólnopowiatowych – o 1,7% oraz ogólnowojejewódzkich – o 0,5% (Rys. 2).

Rys. 2. Wyniki egzaminu 8-klasisty w gminie Dobrzyniewo Duże

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z mapa.wyniki.edu.pl [dostęp: 25.09.2024 r.]

PODSUMOWANIE – SFERA SPOŁECZNA

Gmina Dobrzyniewo cechuje się systematycznym przyrostem liczby mieszkańców, co jest następstwem dodatniego salda migracji. Struktura wiekowa miasta prezentuje się korzystnie – wysoki jest udział osób w wieku przedprodukcyjnym, współczynnik obciążenia demograficznego jest niski. Starzenie się społeczeństwa będzie postępować, jednak będzie ono większym wyzwaniem dopiero w przyszłości. Problemy sfery społecznej miasta objawiają się przede wszystkim w grupie osób korzystających z pomocy społecznej. Bezrobocie w gminie, szczególnie wśród mężczyzn, pozostaje na poziomie jaki odnotowano w czasie pandemii COVID-19, zatem szczególnej uwagi w procesie rewitalizacji będą wymagały osoby pozostające bez pracy. Wyniki edukacyjne uczniów szkół podstawowych w Dobrzyniewie Dużym wskazują na wysoki poziom nauczania, szczególnie w zakresie matematyki.

2.3. ZJAWISKA W SFERZE GOSPODARCZEJ

FINANSE PUBLICZNE

Budżet miasta rokrocznie notuje wzrost zarówno dochodów, jak i wydatków. W 2019 i 2021 r. odnotowano nadwyżkę budżetową, w pozostałych latach wystąpił deficyt. Średni roczny deficyt w badanym okresie wynosił -2 591,2 tys. zł. Udział dochodów własnych samorządu w strukturze przychodów jest zmienny w poszczególnych latach, lecz średnio wyniósł 40,12%. Warto

zaznaczyć, że nadwyżka finansowa roku 2021 spowodowana była uzupełnieniem subwencji ogólnej przez Ministerstwo Finansów (Tab. 7).

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetowe w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Dochody [zł]	52 992 tys.	54 800 tys.	66 107 tys.	61 769 tys.	67 591 tys.
Wydatki [zł]	50 411 tys.	59 568 tys.	58 439 tys.	71 366 tys.	76 432 tys.
Nadwyżka/ deficyt budżetowy [zł]	+2580 tys.	-4767 tys.	+7668 tys.	-9597 tys.	-8840 tys.
Udział dochodów własnych [%]	39,44%	39,71%	37,82%	43,64%	40,01%
Dochody na 1 mieszkańca [zł]	5651,22	5552,76	6594,87	6079,07	6560,99
Wydatki na 1 mieszkańca [zł]	5376,03	6035,82	5829,96	7023,55	7419,12

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Pod względem sposobu wydatkowania środków budżetowych w 2023 r. największy udział miał dział 801 – Oświata i wychowanie, pochłaniający prawie 29,71% środków, a także 600 - Transport i łączność oraz 750 - Administracja publiczna, stanowiące ok. 17% wydatków, łącznie 34,5%. Wydatki przekraczające 5% budżetu osiągały również działy: 710 - Działalność usługowa (5,41%), 855 - Rodzina (5,52%), 900 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (7,63%). Nieznacznie mniej zajmował dział 852 – Pomoc społeczna (3,11%) (Tab. 8).

Tab. 8. Struktura wydatków wg działów klasyfikacji budżetowej w 2023 r.

	Wydatki [zł]	Udział [%]
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	992 521	1,30%
Dział 400 - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	2 841 456	3,72%
Dział 600 - Transport i łączność	13 340 084	17,45%
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	266 320	0,35%
Dział 710 - Działalność usługowa	4 136 152	5,41%
Dział 750 - Administracja publiczna	13 024 746	17,04%
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	99 498	0,13%
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	425 624	0,56%
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	107 807	0,14%
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	746 334	0,98%
Dział 801 - Oświata i wychowanie	22 705 729	29,71%
Dział 851 - Ochrona zdrowia	124 635	0,16%
Dział 852 - Pomoc społeczna	2 374 330	3,11%

Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	1 120 029	1,47%
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	48 270	0,06%
Dział 855 - Rodzina	4 215 943	5,52%
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	5 832 248	7,63%
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2 020 716	2,64%
Dział 926 - Kultura fizyczna	2 009 285	2,63%
Łącznie	76 431 723	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

PODMIOTY GOSPODARCZE

W badanym okresie liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Dobrzyniewo notowała trend wzrostowy, w 2023 r. było ich zarejestrowanych 1258, tj. o 252 szt. więcej niż w 2019 r. W ujęciu na 10 000 ludności wskaźnik liczby podmiotów wpisanych do rejestru również systematycznie rósł, osiągając w 2023 r. wielkość 1212, przy czym dla kraju wskaźnik ten wyniósł 1270, a w wojewódzkie podlaskim 1061. Podmioty przypadające na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2023 r. wyniosły 202,9. Pod względem liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności również odnotowano wzrost – do poziomu 105 w 2023 r., wartość ta przewyższa średnią ogólnopolską (91). W zakresie nowych zarejestrowań w rejestrze REGON widoczny jest trend spadkowy wskaźnika – w latach 2020-2021, tj. w okresie pandemii COVID oraz w 2023 r. w efekcie negatywnego wpływu działań wojennych w Ukrainie na sektor gospodarczy terenów Polski Wschodniej. Od 2020 roku zwiększa się systematycznie wskaźnik liczby wyrejestrowań z rejestru Regon, który od 2021 r. utrzymuje się na średniorocznym poziomie 46 podmiotów na 10.000 (Tab. 9).

Tab. 9. Dynamika zmian wskaźników dotyczących przedsiębiorczości w gminie Dobrzyniewo Duże w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem	1006	1092	1148	1211	1258
Podmioty wpisane do rejestru na 10 000 ludności	1068	1098	1139	1185	1212
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	170,9	182,4	189,5	197,4	202,9
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	92	95	99	102	105
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 000 ludności	122	89	87	99	83
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 000 ludności	53	24	44	47	47

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2023 r. przeważająca większość podmiotów (99,84%) należała do sektora prywatnego. Pod względem wielkości podmiotów dominują małe przedsiębiorstwa zatrudniające mniej niż 10 osób – 97,93% (Tab. 10).

Tab. 10. Struktura podmiotów gospodarczych na terenie gminy Dobrzyniewo Duże w 2023 r.

		Liczba podmiotów	Udział [%]
Ogólna liczba podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON		1258	100
Podmioty wg grup rodzajów działalności	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	11	0,87
	przemysł i budownictwo	448	35,61
	pozostała działalność	799	63,51
Podmioty wg klas wielkości (liczby zatrudnionych osób)	0-9	1232	97,93
	10-49	24	1,91
	50-249	2	0,16
	powyżej 250	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Największy udział pod względem rodzaju prowadzonej działalności na podstawie sekcji PKD 2007 wykazują budownictwo (26,18%) oraz handel hurtowy i detaliczny (18,99%). Zauważalną pozycję zajmuje również przetwórstwo przemysłowe (9,34%). Udział pozostałych rodzajów działalności nie przekracza 10% (Tab. 11).

Tab. 11. Podmioty gospodarcze na terenie gminy Dobrzyniewo Duże wg sekcji PKD 2007 w 2023 r.

Sekcja PKD 2007	Liczba podmiotów	Udział [%]
Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	11	0,88%
Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie	2	0,16%
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe	117	9,34%
Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	0,08%
Sekcja F – Budownictwo	328	26,18%
Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	238	18,99%
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa	93	7,42%
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	22	1,76%
Sekcja J - Informacja i komunikacja	44	3,51%
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	23	1,84%
Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	14	1,12%
Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	111	8,86%
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	26	2,08%
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	6	0,48%
Sekcja P – Edukacja	25	2,00%

Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	72	5,75%
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	20	1,60%
Sekcja S i T – Pozostała działalność usługowa i Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	100	7,98%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

PODSUMOWANIE W SFERZE GOSPODARCZEJ

Gminę Dobrzyniewo cechuje stabilna sytuacją budżetową. Największy udział w lokalnej gospodarce mają mikroprzedsiębiorstwa. Głównymi sektorami działalności przedsiębiorczej są budownictwo, handel i przetwórstwo przemysłowe. Znaczący wpływ na lokalną gospodarkę ma położenie w sąsiedztwie aglomeracji białostockiej. Wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości na terenie gminy w większości są lepsze od ogólnokrajowych oraz regionalnych. Choć ogólną sytuację gospodarczą gminy należy ocenić pozytywnie, dalszy rozwój przedsiębiorczości na tych terenach hamują uwarunkowania związane z konfliktem wojennym za wschodnią granicą kraju.

2.4. ZJAWISKA W SFERZE ŚRODOWISKOWEJ

WALORY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

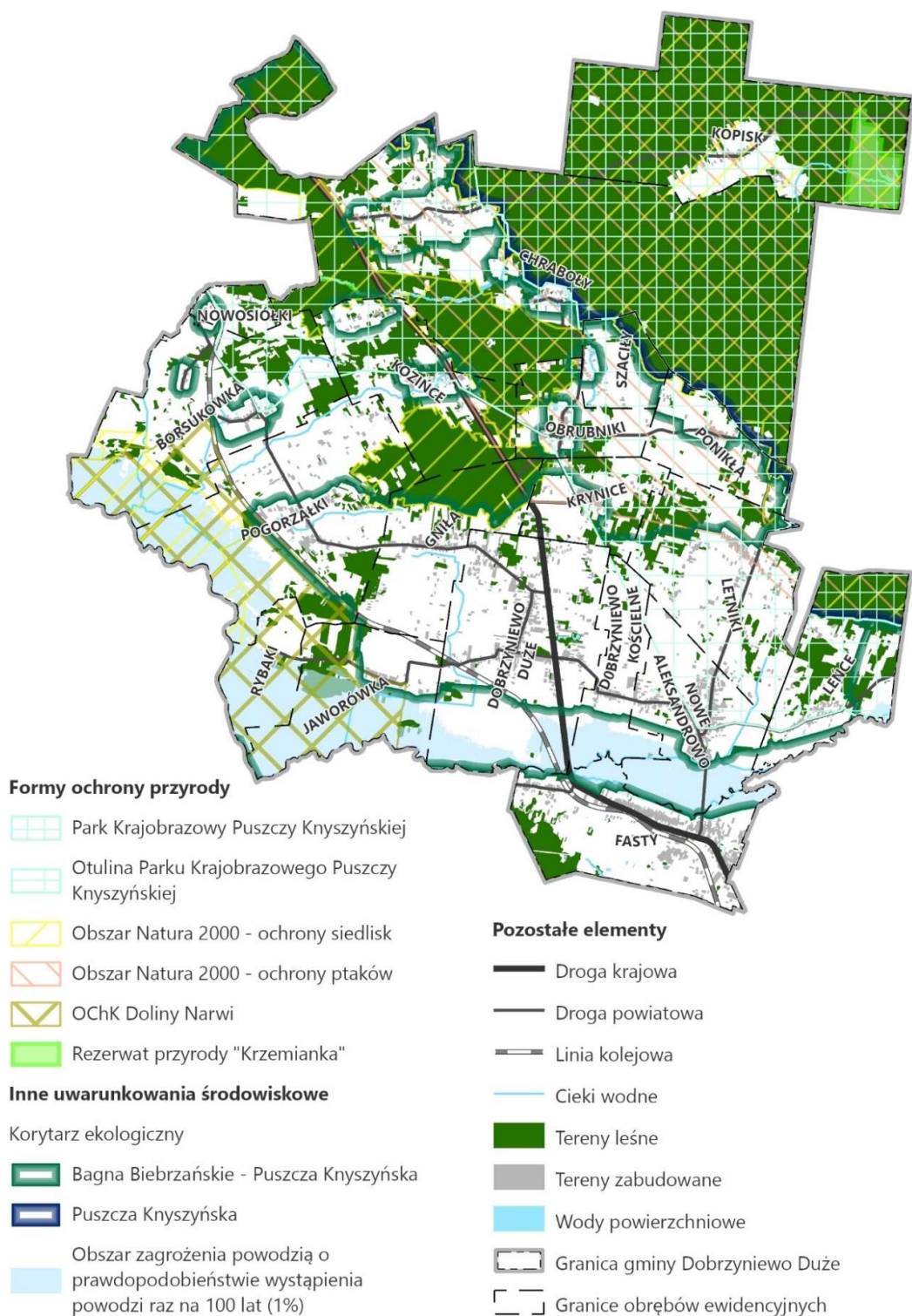
Gmina Dobrzyniewo Duże posiada zróżnicowane i cenne walory krajobrazowe. Południowa część gminy leży w dolinie rzek Supraśl i Narew, pozostałe tereny przecinają mniejsze, lokalne ciek wodne. Tereny te wraz z centralną częścią gminy stanowią korytarz ekologiczny Bagna Biebrzańskie – Puszcza Knyszyńska. Korytarz ten łączy się z kolejną tego typu strukturą przyrodniczą, czyli Puszcza Knyszyńską. Dolina Narwi zlokalizowana na południowym-zachodzie stanowi OChK Doliny Dolnej Narwi. W dolinach rzecznych występują cenne gleby torfowe. Znaczna część gminy stanowi obszary Natura 2000 ochrony siedlisk (Ostoja Knyszyńska - PLH200006), jak również ochrony ptaków (Puszcza Knyszyńska - PLB200003). Najcenniejszą strukturą przyrodniczą na obszarze gminy Dobrzyniewo Duże jest wspomniana Puszcza Knyszyńska, która ponad wymienione formy ochrony przyrody stanowi również Park Krajobrazowy, a w okolicach północno-wschodniej granicy posiada rezerwat przyrody "Krzemianka". Obszar gminy z uwagi na swój wiejski charakter posiada dużą dostępność terenów przyrodniczych dla mieszkańców.

ZAGROŻENIA ŚRODOWISKOWE

Jednym z najistotniejszych zagrożeń środowiskowych obecnych w gminie Dobrzyniewo Duże są tereny powodziowe wzdłuż rzek Narew i Supraśl w południowej części gminy. Aktualnie tereny te nie stanowią bezpośredniego zagrożenia dla terenów osadniczych. Polityka przestrzenna prowadzona w gminie ogranicza zabudowę tych obszarów.

Innym istotnym zagrożeniem środowiskowym są wyroby azbestowe obecne na terenach mieszkaniowych w całej gminie. Zgodnie z informacjami zawartymi w Bazie Azbestowej na

obszarze gminy inwentaryzowano ponad 3744 ton azbestu, z czego usunięto dotychczas niecałe 627 ton. Wymagane są dalsze działania w kierunku usuwania wyrobów azbestowych. Rozmieszczenie przestrzenne azbestu zostanie przeanalizowane na etapie diagnozy zjawisk kryzysowych.

Rys. 3. System przyrodniczy gminy Dobrzyniewo Duże
Źródło: opracowanie własne.

Istotny wpływ na jakość lokalnego środowiska ma zanieczyszczenie powietrza. Niestety z uwagi na brak czujników pomiarowych na obszarze gminy niemożliwe jest szczegółowe określenie jakości powietrza. Niemniej z uwagi na charakterystykę terenów osadniczych zdominowanych przez ekstensywną zabudowę wolnostojącą, rzadziej szeregową lub bliźniaczą należy założyć powszechność występowania zjawiska niskiej emisji pochodzącej z indywidualnych źródeł ogrzewania, przede wszystkim w sezonie jesienno-zimowym. Dane zebrane na potrzeby analizy zjawisk kryzysowych wskazują na obecność prawie 1100 lokali mieszkalnych ogrzewanych piecami węglowymi.

Czynnikiem generującym dodatkowe zanieczyszczenie powietrza, a także hałas są drogi kołowe. Największe znaczenie w tym zakresie ma DK65 relacji Gołdap – Bobrowniki generująca największy ruch tranzytowy. Droga przecina tereny zabudowane m.in. w Fastach, Dobrzyniewie Dużym i Kozinie. Pozostałe drogi w gminie pełnią bardziej lokalną funkcję. Hałas generowany jest również przez linię kolejową, dotyczy to głównie obszaru Fastów i Dobrzyniewa Dużego w sąsiedztwie, których przebiega.

PODSUMOWANIE W SFERZE ŚRODOWISKOWEJ

Gmina Dobrzyniewo Duże posiada bardzo cenne walory przyrodniczo-krajobrazowe, które są łatwo dostępne dla mieszkańców. W dolinie rzek Supraśl i Narew występują tereny powodziowe, które jednakże nie obejmują terenów mieszkaniowych. Zagrożeniami środowiskowymi dotyczącymi mieszkańców są wyroby azbestowe obecne na całym terenie gminy, a także zanieczyszczenie powietrza pochodzące z niskiej emisji. W pobliżu drogi krajowej oraz linii kolejowej może występować ponadnormatywny hałas.

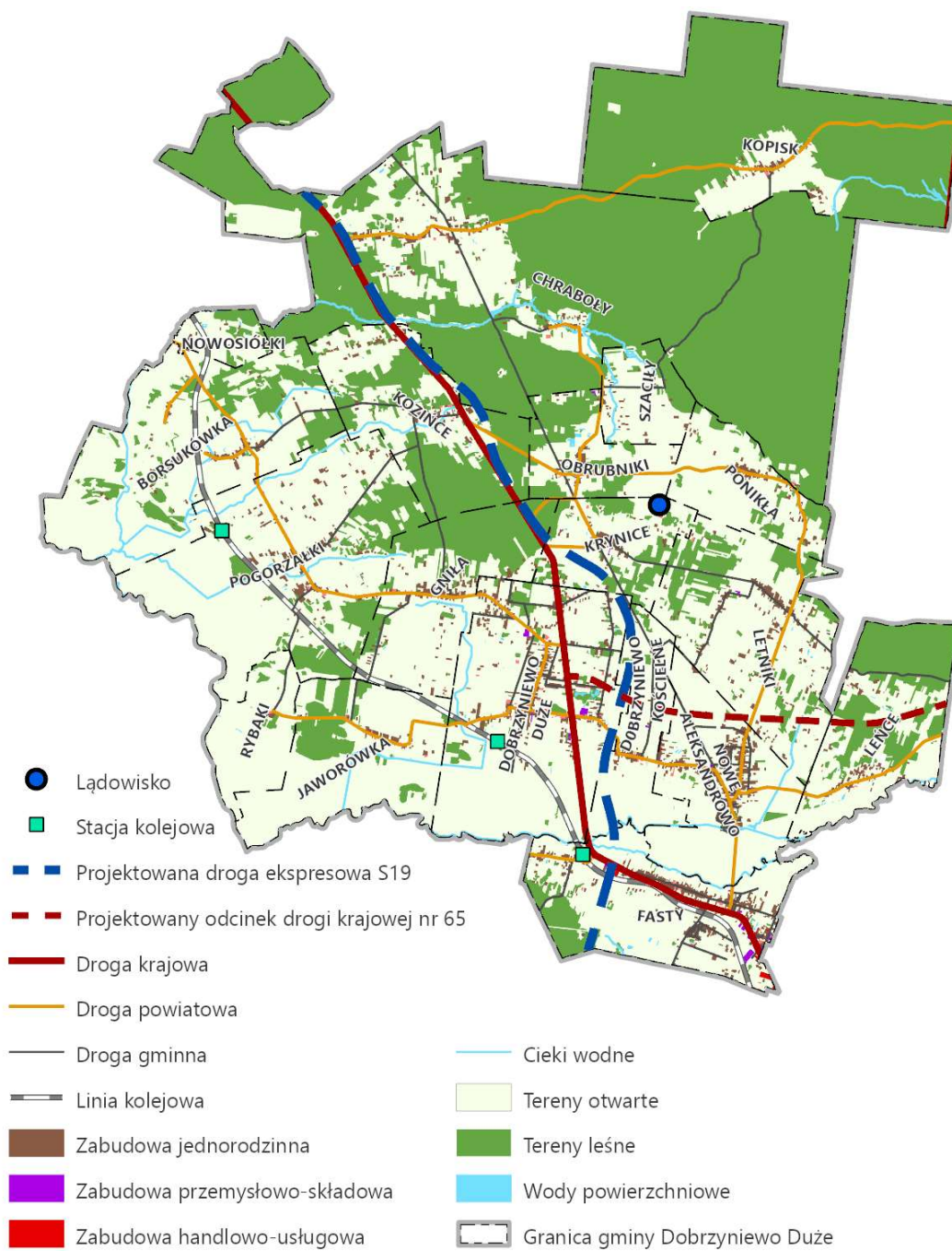
2.5. ZJAWISKA W SFERZE PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEJ

STRUKTURA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

Struktura przestrzenna gminy Dobrzyniewo Duże jest stosunkowo zróżnicowana. Północnowschodnia część terenu to głównie obszary leśne stanowiące część Puszczy Knyszyńskiej. Na jej obszarze występują niewielkie miejscowości tj. Chraboły, Kopisk i Kulikówka. Większość miejscowości w gminie charakteryzuje się luźną i rozproszoną zabudową, w wielu przypadkach są to funkcjonujące lub dawne siedliska rolnicze. Najbardziej zwarta zabudowa rozwinęła się w południowej części gminy, w bliskim sąsiedztwie drogi krajowej 65 w miejscowościach Fasty i Dobrzyniewo Duże, a także w Nowym Aleksandrowie. Wymienione miejscowości podlegają obecnie w największym stopniu rozwojowi przestrzennemu. Z uwagi na niskie pokrycie planistyczne gminy 2,5% powierzchni gminy, rozwój zabudowy ma nie w pełni kontrolowany charakter. Rozwój wynika bezpośrednio z relatywnie korzystnego położenia i dostępności komunikacyjnej względem Białegostoku.

Na terenie gminy Dobrzyniewo Duże nie występują większe tereny o charakterystyce przemysłowo-składowej. Niewielkie obiekty tego typu obecne są m.in. w Fastach. Działalność usługowa na obszarze gminy skupia się przede wszystkim na zaspokajaniu podstawowych potrzeb lokalnych mieszkańców. Aktualnie obowiązujące dokumenty planistyczne gminy wskazują obszary rozwoju funkcji produkcyjnej, usługowej, składowej i magazynowej w

granicach Dobrzyniewa Kościelnego oraz w pasie pomiędzy DK65 oraz linią kolejową w Fastach. Wspomniane tereny w Dobrzyniewie Kościelnym zostały wyznaczone w pobliżu planowanego węzła drogowego łączącego planowe przebiegi: nowego odcinka DK65 oraz drogi ekspresowej S19.

Rys. 4. Użytkowanie terenu w gminie Dobrzyniewo Duże

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

W gminie Dobrzyniewo Duże funkcjonuje komunikacja publiczna umożliwiającą dojazd do Białegostoku, zarówno w dni pracy, jak i dni wolne. Połączenia realizowane są w 2 liniach

autobusowych 400 i 406 łączących większość obszaru gminy z Białymstokiem oraz linia 7 łącząca Fasty z Białymstokiem. Gmina przynależy do Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, dla którego w 2023 r. przyjęto Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej². Jako najważniejszy cel Planu dla analizowanej gminy należy wskazać:

- „Pełną integracją systemu publicznego transportu zbiorowego Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, obejmującą pełną integrację taryfowo – biletową wszystkich środków publicznego transportu zbiorowego na terenie BOF, czyli przewozy kolejowe, autobusowe regionalne oraz autobusowe miejskie i gminne”

Dobrzyniewo Duże posiada słabo rozwiniętą sieć ścieżek rowerowych o długości ok. 4 km. Pewnego rodzaju problemem w zakresie dostępności komunikacyjnej jest stosunkowo duży udział dróg nieutwardzonych, poza głównymi drogami tj. drogą krajową i drogami powiatowymi. Pozytywnym aspektem komunikacyjnym jest dostępność kolei umożliwiającej dojazd do Białegostoku w czasie ok. 15-20 min, w obszarze gminy znajdują się 3 stacje i przystanki kolejowe, w Fastach, Dobrzyniewie Dużym i Pogorzałkach.

PODSUMOWANIE W SFERZE PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEJ

Gmina Dobrzyniewo Duże charakteryzuje się zróżnicowaną strukturą przestrzenną, z przewagą terenów leśnych na północnym wschodzie oraz luźną zabudową rolniczą w większości miejscowości. Najbardziej rozwinięta zabudowa znajduje się w południowej części gminy, w miejscowościach Fasty, Dobrzyniewo Duże oraz Nowe Aleksandrowo. Gmina ma niskie pokrycie planistyczne, a rozwój przestrzenny postępuje ze względu na dogodny położenie i dobrą komunikację z Białymstokiem. Gmina nie posiada większych terenów przemysłowych, a rozwój produkcji i usług planowany jest w Fastach i Dobrzyniewie Kościelnym. W gminie funkcjonuje komunikacja publiczna, a także dostęp do kolei, jednakże sieć ścieżek rowerowych i infrastruktura drogowa wymagają dalszego rozwoju.

2.6. ZJAWISKA W SFERZE TECHNICZNEJ

ZASOBY MIESZKANIOWE

Liczba mieszkań w Gminie Dobrzyniewo systematycznie wzrasta – w 2023 roku w porównaniu z 2019 r. przybyło ich 363. Przełożyło się to na wzrost liczby izb o 2667. Zwiększyła się również powierzchnia użytkowa przeciętnego mieszkania, która jest o 18,6 m kw. wyższa w porównaniu ze wskaźnikiem dla województwa podlaskiego (98,2). Wzrosła również przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę o 3,5 m² do wysokości 40,3 m² (Tab. 12).

Tab. 12. Zasoby mieszkaniowe gminy Dobrzyniewo Duże w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba mieszkań	3 215	3 251	3 340	3 475	3 578
Liczba izb	15 583	16 352	16 862	17 633	18 250
Powierzchnia użytkowa 1 mieszkania [m ²]	107,8	115,2	115,8	116,3	116,8

² Uchwała nr LXIV/585/23 Rady Gminy Dobrzyniewo Duże z dnia 27 października 2023 r. w sprawie przyjęcia „Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2035” oraz wyrażenia woli współdziałania z innymi gminami w zakresie jego wdrożenia.

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę [m ²]	36,8	37,7	38,4	39,6	40,3
--	------	------	------	------	------

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2022 r. ponad 97% mieszkań w Gminie Dobrzyniewo posiadało dostęp do sieci wodociągowej. Mniejszy o ok. 8 p.p. odsetek mieszkań posiadało ustęp splukiwany i łazienkę. Dostęp do centralnego ogrzewania posiadało 75% lokali, gaz sieciowy jest dostępny w blisko 34% mieszkań (Tab. 13).

Tab. 13. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczne

	2019	2020	2021	2022	2023*
Wodociąg	91,4	97,3	97,3	97,4	-
Ustęp splukiwany	84,9	89,1	89,4	89,8	-
Łazienka	81,6	86,2	86,6	87,1	-
Centralne ogrzewanie	72,8	73,6	74,3	75,3	-
Gaz sieciowy	23,7	30,9	32,9	33,7	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS. (*brak danych)

Na obecny gminny zasób mieszkaniowy składa się 19 lokali mieszkalnych, o łącznej powierzchni 1071,19 m², stanowiących 100% własność Gminy Dobrzyniewo Duże. Jak wskazuje Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2021-2025 budynki, w których mieszczą się te lokale, znajdują się w dobrym lub bardzo dobrym stanie technicznym, z czego dwa budynki wymagają termomodernizacji. Lokale wyposażone są w instalacje wodociągowo - kanalizacyjne, elektryczne, centralne ogrzewanie i łazienki. W ciągu ostatnich lat zasób komunalny gminy uległ zmniejszeniu o 1 budynek³.

PODSUMOWANIE W SFERZE TECHNICZNEJ

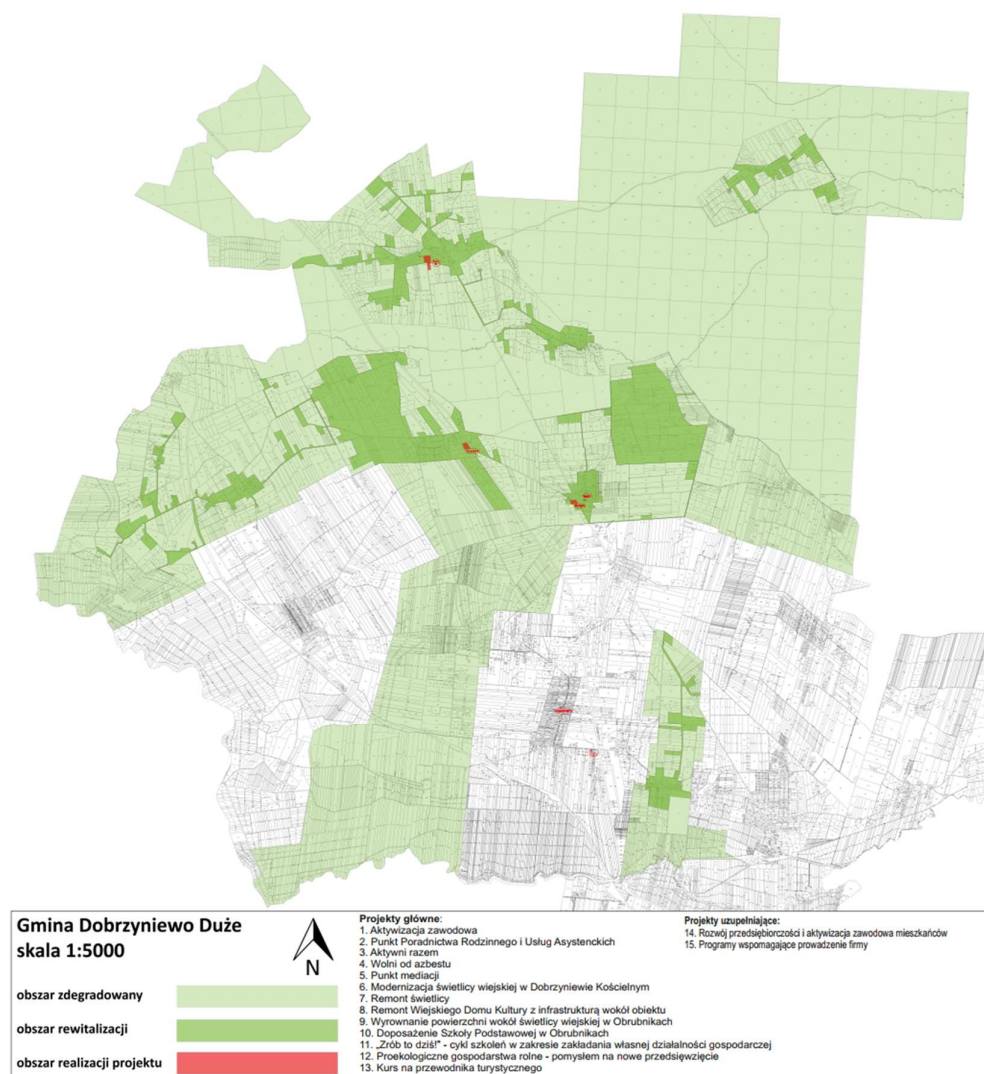
Mieszkalnictwo w Gminie Dobrzyniewo rozwija się intensywnie, ale głównie za sprawą sektora prywatnego. W badanych latach wzrosła liczba mieszkań, a wraz z nią powierzchnia użytkowa lokali przypadająca na mieszkańca. Zasób komunalny gminy nie wymaga poprawy, poza pracami termomodernizacyjnymi. Dalszego rozwoju wymaga natomiast infrastruktura sieci technicznych.

³ Uchwała Nr XXVIII/224/20 Rady Gminy Dobrzyniewo Duże z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2021- 2025 (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2020 r. poz. 5343)

3. DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH SŁUŻĄCA WYZNACZENIU OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI W GMINIE DOBRZYNIOWO DUŻE

3.1. LOKALNE UWARUNKOWANIA POLITYKI REWITALIZACYJNEJ

Obecne działania rewitalizacyjne w Dobrzyniewie Dużym prowadzone są w oparciu o Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże (GPRDD), przyjęty uchwałą nr XXXIII/181/17 Rady Gminy Dobrzyniewo Duże z dnia 30 sierpnia 2017 r. Pierwotnie podjęta uchwała została 3-krotnie zmieniona i jej aktualna postać uchwalona została uchwałą nr XLIII/244/18. Wyznaczony w ramach GPRDD obszar rewitalizacji obejmował znaczne tereny rozmieszczone w różnych częściach gminy, składające się z 7 podobszarów (Rys. 5).

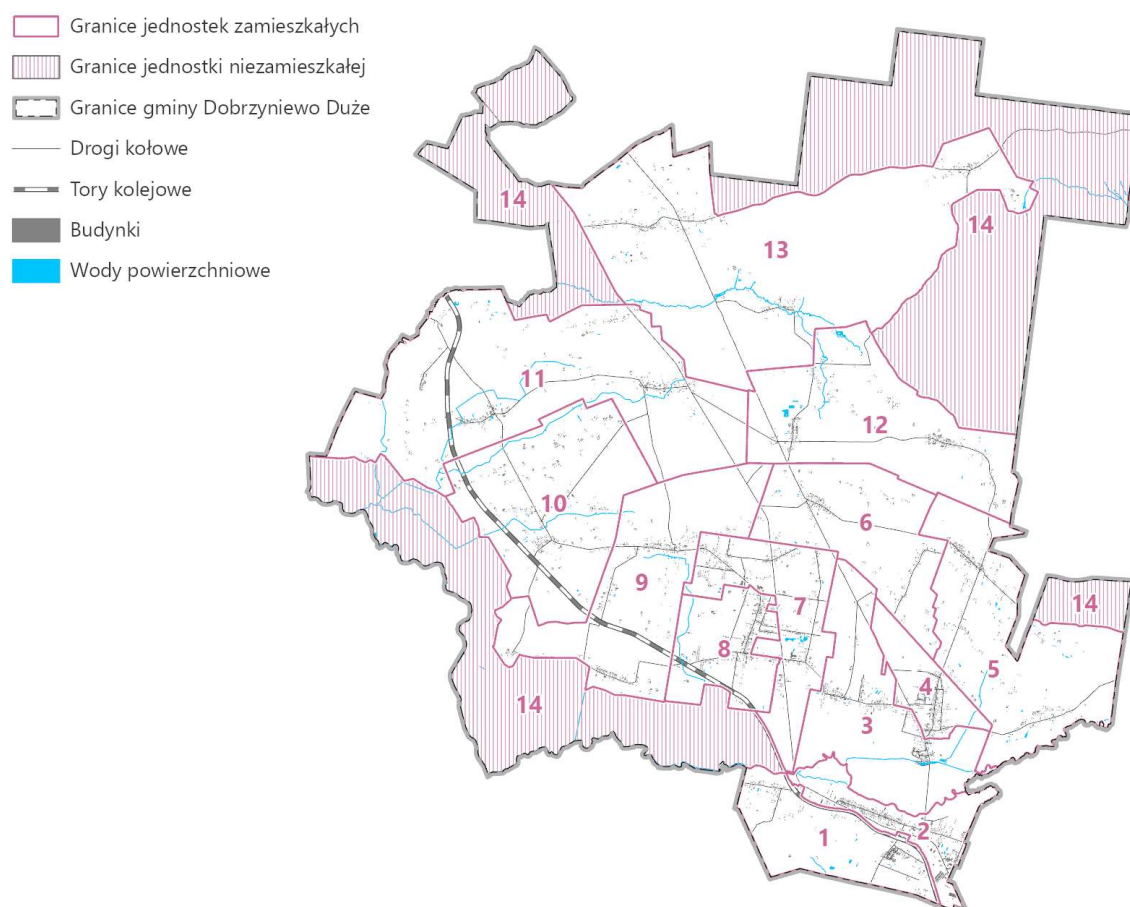
Rys. 5. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże

Źródło: opracowanie własne.

Wyznaczony obszar zdegradowany obejmował 9599 ha powierzchni - 59,73% powierzchni gminy i był zamieszkały przez 2837 osób, co stanowiło 31,38% populacji gminy. Spośród terenów zdegradowanych wskazano obszar rewitalizacji obejmujący tereny zamieszkałe o powierzchni 1950 ha, czyli 12,13% gminy i zamieszkałych przez 1822 osoby, co stanowiło 20,15% gminy. Horyzont czasowy realizowanych przedsięwzięć mieścił się głównie w latach 2020-2022, zatem wymagane jest opracowanie nowego dokumentu programującego rewitalizację w gminie Dobrzyniewo Duże od 2025 r. pozwalającego na kontynuację podjętych działań.

3.2. ZAKRES PRZESTRZENNY I CZASOWY DIAGNOZY

Na zakres przestrzenny diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji składa się cały obszar gminy. Zbadanie rozkładu zjawisk na obszarze gminy wymagało jej podziału na mniejsze jednostki, których jest łącznie 14, w tym 13 zamieszkałych oraz 1 jednostka niezamieszkała, na którą składają się tereny leśne oraz grunty torfowe, zatem tereny niebędące obszarami osadniczymi (Rys. 6).

Rys. 6. Granice jednostek na potrzeby diagnozy delimitacyjnej

Źródło: opracowanie własne.

Główną zasadą przyświecającą wyznaczeniu jednostek było uzyskanie terenów zamieszkałych przez zbliżoną liczbowo populację. Pozwala to na bardziej rzetelną analizę ilościową zebranych danych. Jednostki liczą od 553 do 1002 osób. Wyznaczone jednostki składają się z 1 bądź

więcej sołectw. W przypadku miejscowości liczących mniej mieszkańców dokonano agregacji do większych jednostek. Wyjątek stanowią jednostki nr: 1 i 2 oraz 7 i 8, są to kolejno Fasty i Dobrzyniewo Duże, które z uwagi na dużą populację podzielono na mniejsze jednostki, z zachowaniem podziału geodezyjnego. Miejscowości wchodzące w skład poszczególnych jednostek opisano w dalszej części diagnozy.

Dla wyznaczonego spośród tych jednostek obszaru rewitalizacji zostanie opracowany w drugim etapie gminny program rewitalizacji (GPR).

Diagnoza opiera się o dane ilościowe dla za 2023 r., a w szczególnych przypadkach za więcej niż 1 rok. Na potrzeby diagnozy przeanalizowano szereg obowiązujących dokumentów gminnych oraz dostępnych danych m.in. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, strategię rozwoju gminy, raporty o stanie gminy, strategię rozwiązywania problemów społecznych i inne w celu potwierdzenia występowania zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji.

3.3. ŹRÓDŁA DANYCH

Źródłami danych pozyskanych na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji są:

- Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrzyniewie Dużym
- Starostwo Powiatowe w Białymstoku
- Powiatowy Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej
- Bank Danych Lokalnych GUS
- Inne źródła

3.4. METODYKA WYZNACZANIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI

JEDNOSTKI ANALITYCZNE

Pierwszym etapem wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji był opisany w rozdziale 3.2 podział gminy na mniejsze jednostki. Zestawienie Tab. 14 w prezentuje miejscowości wraz z ich populacją i powierzchnią wchodzące w skład poszczególnych jednostek.

Tab. 14. Podstawowe informacje o jednostkach strukturalnych

Nr jednostki	Miejscowości wchodzące w skład jednostki	Liczba mieszkańców	Udział w populacji gminy [%]	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni gminy [%]
1.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fasty Ulice: Bajeczna, Dobra, Dzikowska, Hydroforowa, Kwiatowa, Leśna, Łyskowska, Nowa, Osiedlowa, Pogodna, Przytorowa, Słoneczna, Św. Franciszka z Asyżu, Wiosenna.	737	7,5%	495	3,1%
2.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fasty Ulice: Akacyjowa, Białostocka, Dobrzyniewska, Giełdowa, Ładna, Łąkowa, Morełowa, Polonijna, Przytulna, Rajska, Rolna, Skrajna, Szosa Knyszyńska, Widokowa, Zajazd, Zielona.	1002	10,1%	305	1,9%
3.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dobrzyniewo Kościelne ▪ Dobrzyniewo Fabryczne ▪ Ogrodniki 	790	8,0%	789	5,0%
4.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nowe Aleksandrowo 	812	8,2%	242	1,5%
5.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Letniki ▪ Leńce ▪ Podleńce 	773	7,8%	1023	6,5%
6.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bohdan ▪ Krynice 	533	5,4%	717	4,5%
7.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dobrzyniewo Duże Ulice: Brzozowa, Czterech Wiatrów, Dębowa, Ełcka, Gajowa, Gruntowa, Jarzębinowa, Klonowa, Kościelna, Leśna, Piaskowa, Podleśna,	959	9,7%	561	3,4%

	Polna, Sosnowa, Szkolna, Szmaragdowa, Świerkowa, Zagórna, Żwirowa.				
8.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dobrzyniewo Duże Ulice: Białostocka, Klubowa, Lipowa, Łąkowa, Ogrodowa, Sadowa, Sezamkowa, Spacerowa.	830	8,4%	402	2,7%
9.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gniła ▪ Jaworówka ▪ Rybaki 	633	6,4%	982	6,2%
10.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pogorzałki 	672	6,8%	1028	6,5%
11.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Borsukówka ▪ Kobuzie ▪ Kozirńce ▪ Nowosiółki ▪ Zalesie 	792	8,0%	1784	11,3%
12.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szacify ▪ Obrubniki ▪ Ponikła 	648	6,6%	1022	6,5%
13.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Chraboty ▪ Kulikówka ▪ Kopisk 	705	7,1%	2042	12,9%
14.	-	-	-	4419	28,0%
Razem		9886	100%	15810	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

WSKAŹNIKI OBRAZUJĄCE STAN KRYZYSOWY

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji o stanie kryzysowym obszaru decyduje koncentracja negatywnych zjawisk społecznych współwystępująca z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

W opracowaniu przyjęto metodę porównawczą dla wybranego zestawu wskaźników. Aby możliwe było porównywanie wartości poszczególnych wskaźników niezbędna była normalizacja wartości w odniesieniu do liczby mieszkańców. Z uwagi na stosunkowo niską populację jednostek oraz całej gminy przyjęto wartość 100 osób. Dla wybranych wskaźników zastosowano wskaźnik oparty o powierzchnię jednostki. Założono, że o degradacji w zakresie badanego wskaźnika decyduje występowanie wartości gorszych od średniej dla gminy (wartość referencyjna) - w zależności od charakteru zjawiska - powyżej lub poniżej średniej. Wartości wskaźników dla poszczególnych jednostek, jak również całej gminy (wartość referencyjna) obliczono według poniższego wzoru:

$$W = \frac{LZ}{POP} * 100$$

- W – wartość wskaźnika;
- LZ – liczba zjawisk;
- POP – populacja jednostki.

Do procesu delimitacji obszaru zdegradowanego wybrano kluczowe dla gminy Dobrzyniewo Duże zjawiska problemowe odpowiadające wymaganiom art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, reprezentujące specyfikę gminy. Podstawę wyboru wskaźników stanowiły historyczne uwarunkowania lokalnego rozwoju odwzorowane w dokumentach strategicznych gminy oraz zidentyfikowane w diagnozie ogólnej miasta zjawiska, jak przede wszystkim dostępność danych liczbowych umożliwiających przeprowadzenie analizy.

W analizie porównawczej zróżnicowanie wewnątrz gminnego badanych zjawisk wykorzystano łącznie 21 wskaźników, z czego 9 w sferze społecznej, 4 w sferze gospodarczej, 2 w sferze środowiskowej, 4 w sferze przestrzenno-funkcjonalnej oraz 2 w sferze technicznej (Tab. 18)

Tab. 15. Zestawienie wskaźników wykorzystanych do wyznaczenia obszaru zdegradowanego

Lp.	Zagadnienie z art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji	Wskaźnik	Źródło danych	Charakter wskaźnika
Sfera społeczna				
1.	Bezrobocie	Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 osób	GOPS	Niekorzystny – destymulanta
2.		Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 100 osób	GOPS	Niekorzystny – destymulanta
3.	Ubóstwo	Liczba osób korzystająca ze świadczeń pomocy społecznej na 100 osób	GOPS	Niekorzystny – destymulanta
4.		Liczba osób do 18 roku życia korzystających z dożywiania na 100 osób	GOPS	Niekorzystny – destymulanta
-	Przestępczość/ zagrożenie bezpieczeństwa	-	-	-
5.	Wysoka liczba mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności	Liczba osób z niepełnosprawnościami pobierających świadczenia z pomocy społecznej na 100 osób	GOPS	Niekorzystny – destymulanta
6.		Liczba osób w wieku powyżej 75 roku życia na 100 osób	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże- Referat Spraw Obywatelskich	Niekorzystny – destymulanta
7.	Niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym	Liczba organizacji pozarządowych na 100 osób	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże - Referat Organizacyjny	Korzystny – stymulanta
8.	Niski poziom edukacji lub kapitału społecznego	Liczba osób, którym przyznano świadczenia opieki społ. z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 100 osób	GOPS	Niekorzystny – destymulanta

Sfera gospodarcza				
9.	Niski stopień przedsiębiorczości	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej na 100 osób	GOPS	Niekorzystny – destymulanta
10.		Liczba nowych zarejestrowań w CEIDiG w latach 2021-2023 na 100 osób	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże - Referat Urzędu Stanu Cywilnego	Korzystny – stymulanta
11.	Słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw	Liczba wyrejestrowań z CEIDiG w latach 2021-2023 na 100 osób	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże - Referat Urzędu Stanu Cywilnego	Niekorzystny – destymulanta
12.		Liczba zarejestrowanych (funkcjonujących) podmiotów w CEIDiG na 100 osób	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże - Referat Urzędu Stanu Cywilnego	Korzystny – stymulanta
Sfera środowiskowa				
13.	Przekroczenie standardów jakości środowiska	Liczba lokali mieszkalnych ogrzewanych piecami węglowymi na 100 osób	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże – Referat Planowania Przestrzennego, Nieruchomości i Ochrony Środowiska	Niekorzystny – destymulanta

14.	Obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest w kg na 100 osób	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże - Referat Planowania Przestrzennego, Nieruchomości i Ochrony Środowiska	Niekorzystny – destymulanta
Sfera przestrzenno-funkcjonalna				
15.	Niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru	Liczba budynków przyłączona do sieci wodociągowej na 100 osób	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże- Referat Gospodarki Komunalnej	Korzystny – stymulanta
16.	Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny	Liczba zbiorników bezodpływowych na 100 osób	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże - Referat Gospodarki Komunalnej	Niekorzystny – destymulanta
-	Brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość	-	-	-
-	Niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności	-	-	-
17.	Niski poziom obsługi komunikacyjnej	Liczba przystanków komunikacji publicznej na 100 osób	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże – Referat Organizacyjny	Korzystny – stymulanta

18.		Udział dróg publicznych o nieutwardzonej nawierzchni w łącznej liczbie dróg publicznych	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże - Referat Gospodarki Komunalnej	Niekorzystny – destymulanta
-	Niedobór lub niska jakość terenów publicznych	-	-	-
Sfera techniczna				
19.	Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym	Liczba budynków w GEZ na 100 osób	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże - Referat Planowania Przestrzennego, Nieruchomości i Ochrony Środowiska	Niekorzystny – destymulanta
20.	Niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami	Liczba interwencji straży pożarnej na 100 osób	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże- dane pozyskane z OSP działających na terenie gminy (OSP Dobrzyniewo Duże, Kozińce, Letniki, Pogorzałki)	Niekorzystny – destymulanta

Źródło: opracowanie własne.

Wybór wskaźników odzwierciedla najbardziej istotne problemy, występujące w gminie Dobrzyniewo Duże. Liczba oraz stopień przekroczenia ich wartości referencyjnych przesądzi o ocenie degradacji poszczególnych jednostek strukturalnych i pozwoli na delimitację obszaru zdegradowanego.

Wybrane do diagnozy służącej wskazaniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji wskaźniki spełniają następujące kryteria:

- są mierzalne – opisują je konkretne wartości, które można porównywać w ramach różnych jednostek
- są wiarygodne – pochodzą z rejestrów publicznych i są pozyskiwane w ramach działalności statutowej organów publicznych zajmujących się danym zagadnieniem,
- umożliwiają systematyczne pozyskiwanie danych - w przyszłości zapewniając możliwość monitorowania zmian obszaru rewitalizacji.

Analiza w sferze społecznej nie porusza zagadnienia związanego z przestępczością i zagrożeniem bezpieczeństwa, wynika to z trudności w uzyskaniu wiarygodnych danych prezentujących rozmieszczenie przestrzenne zdarzeń zaliczanych do tej grup. W związku z czym zrezygnowano z badania tych zjawisk. Natomiast analiza w sferze przestrzenno-funkcjonalnej nie zawiera wskaźników dotyczących zagadnień tj. brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności, niedobór lub niska jakość terenów publicznych. Wynika to z trudności w opracowaniu mierzalnych i wiarygodnych wskaźników, które mogłyby obrazować ww. zjawiska. W związku z powyższym zrezygnowano z badania tych zjawisk. Zostaną one opisane na etapie opracowania GPR w stosunku do obszaru rewitalizacji.

Przeprowadzanie analizy wskaźnikowej pozwoliło na określenie jednostek charakteryzujących się kumulacją zjawisk kryzysowych, priorytetowe znaczenie, zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, miała tutaj sfera społeczna.

Opis wpływu poszczególnych sfer na wybór obszaru zdegradowanego zawiera Tab. 16.

Tab. 16. Wpływ wskaźników z poszczególnych sfer na wybór obszaru zdegradowanego

	Liczba badanych wskaźników	Wpływ wskaźników z poszczególnych sfer na wybór obszaru zdegradowanego
Sfera społeczna	8	Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji wskazuje na konieczność udowodnienia koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.
Sfera gospodarcza	4	Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji wskazuje na konieczność udowodnienia współwystępowania z koncentracją kryzysu w sferze społecznej co najmniej jednego negatywnego zjawiska pozaspołecznego – w sferze gospodarczej określonego jako niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw.
Sfera środowiskowa	2	Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji wskazuje na konieczność udowodnienia współwystępowania z koncentracją kryzysu w sferze społecznej co najmniej jednego negatywnego zjawiska pozaspołecznego – w sferze środowiskowej są to w szczególności: przekroczenia standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	4	Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji wskazuje na konieczność udowodnienia współwystępowania z koncentracją kryzysu w sferze społecznej co najmniej jednego negatywnego zjawiska pozaspołecznego – w sferze przestrzenno-funkcjonalnej obejmującej w szczególności niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych. W analizie dla gminy Dobrzyniewo Duże zrezygnowano z badania zjawisk dotyczących brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze

		szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności, niedobór lub niska jakość terenów publicznych z uwagi na trudność w opracowaniu wiarygodnych i mierzalnych wskaźników
Sfera techniczna	2	Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji wskazuje na konieczność udowodnienia współwystępowania z koncentracją kryzysu w sferze społecznej co najmniej jednego negatywnego zjawiska pozaspołecznego – w sferze technicznej obejmującego w szczególności: degradację stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Źródło: opracowanie własne.

Na potrzeby badania ustalono, że za sytuację kryzysową uznaje się odchylenie wartości analizowanego wskaźnika od średniej liczonej dla obszaru całej gminy – w zależności od wskaźnika powyżej lub poniżej. Przyjęte założenia metodologiczne spełniają wymogi zapisów ustawy o rewitalizacji.

3.5. SFERA SPOŁECZNA

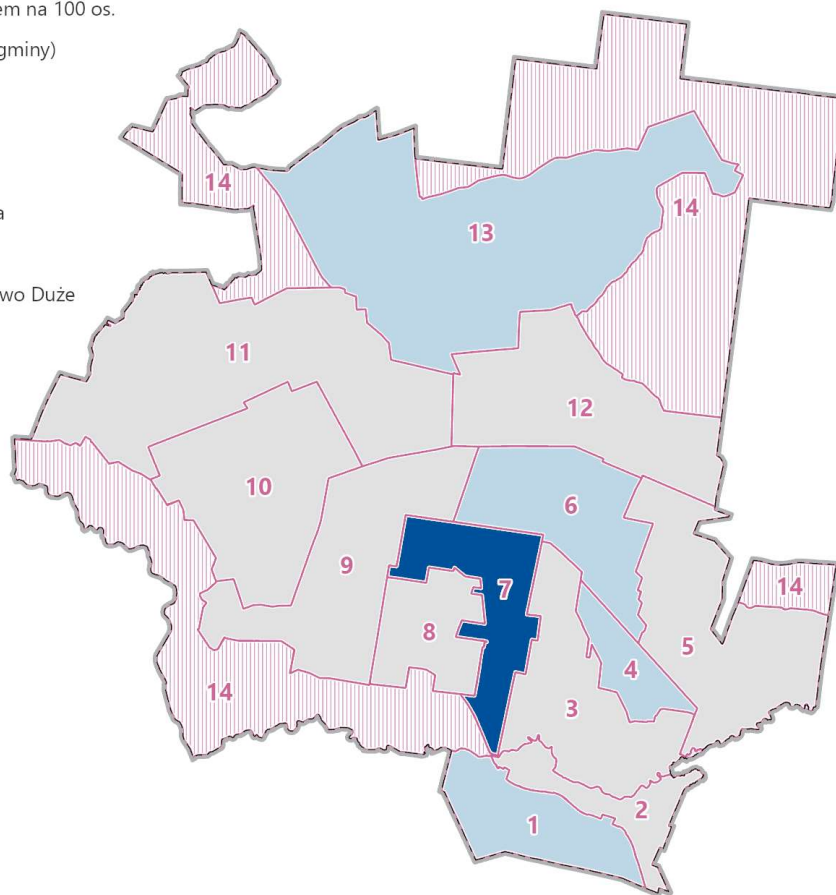
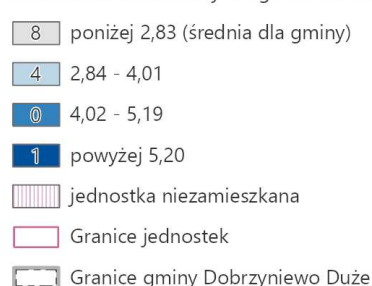
Do badania sfery społecznej użyto dziewięć wskaźników odnoszących się do zjawisk kryzysowych wymienionych w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Przeanalizowano więc zagadnienia wpisujące się w problematykę: bezrobocia, ubóstwa, grup wrażliwych narażonych na marginalizację lub wykluczenie społeczne, mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności, kapitału społecznego oraz niewystarczającego poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Badane wskaźniki występowały w 13 z 14 badanych jednostek strukturalnych. W przypadku jednostki nr 14 stanowiącej tereny leśne i torfowiska zjawiska te nie występują. W tabeli poniżej przedstawiono szczegółowe zestawienie wartości, jakie osiągały wskaźniki w poszczególnych jednostkach strukturalnych (Tab. 17).

Tab. 17. Zestawienie wskaźników sfery społecznej z ich wartościami osiągniętymi w poszczególnych jednostkach strukturalnych

	Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 os.	Liczba osób które trwale bezrobotnych na 100 os.	Liczba osób korzystających z zaszków pomocy społecznej na 100	Liczba osób do 18 roku życia korzystających z dożywiania na 100 os.	Liczba osób niepełnosprawnych pobierających świadczenia z pomocy społecznej na 100 os.	Liczba osób w wieku powyżej 75 roku życia na 100 os.	Liczba organizacji pozarządowych na 100 os.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie opieki społ. z tyt. bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 100 os.	Liczba przekroczonych wskaźników
1.	3,53	2,58	0,68	0,14	0	5,02	0,14	0,27	4/8
2.	2,30	2,59	1,20	0,10	0,10	7,19	0,20	0,40	4/8
3.	1,65	0,89	2,66	1,39	0,63	7,72	0	0,25	6/8
4.	3,69	2,71	1,35	0,12	0,25	4,68	0,12	0,12	3/8
5.	1,68	0,39	1,29	0,13	0,13	6,73	0,13	0	2/8
6.	3,75	0,56	1,31	0,56	0,56	6,38	0,19	0	3/8
7.	6,36	2,19	2,40	0,63	0,63	4,59	0,31	0	5/8
8.	2,17	1,20	1,69	0,36	0,60	4,94	0,48	0,12	1/8
9.	1,42	0,47	1,42	0	0,63	8,21	0,16	0	3/8
10.	2,23	1,04	3,72	1,49	0,45	6,99	0,30	0,60	4/8
11.	2,40	1,14	2,40	0,51	0,63	7,58	0,13	0,13	4/8
12.	2,01	0,93	2,93	1,54	0,46	7,72	0	0,31	5/8
13.	2,84	1,42	3,83	1,56	1,13	8,65	0,71	0,28	6/8
14.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Średnia dla gminy	2,83	1,48	2,04	0,63	0,47	6,56	0,22	0,19	-

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 os.

Rys. 7. Wskaźnik liczby osób bezrobotnych ogółem na 100 os.

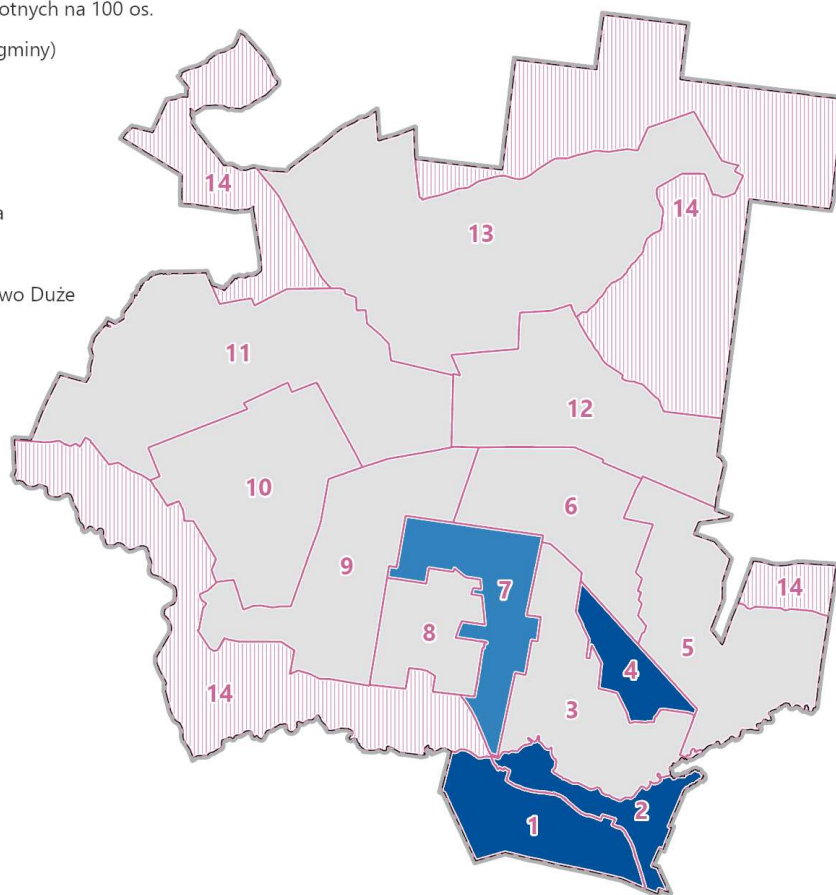
Źródło: opracowanie własne.

Ramach diagnozy, mającej na celu zidentyfikowanie rozłożenia przestrzennego negatywnych zjawisk społecznych w gminie, przebadano problem bezrobocia (Rys. 7), które najczęściej jest przyczyną gorszej kondycji ekonomicznej rodzin. W dłuższym czasie prowadzi ono do innych negatywnych zjawisk, składających się na tzw. spiralę ubóstwa, z którą wiążą się takie problemy, jak: zadłużenie, konieczność korzystania z pomocy społecznej, bierność zawodowa, zjawisko przemocy w rodzinach współwystępujące z uzależnieniami i biernością wychowawczą.

Za pozytywne należy uznać to, że w większości badanych jednostek liczba mieszkańców pozostających bez pracy mierzona wskaźnikiem liczby bezrobotnych na 100 osób pozostaje poniżej średniej referencyjnej wynoszącej 2,83. Na tle gminy najgorzej pod tym względem wypada Dobrzyniewo Duże 1 (jednostka nr 7), gdzie wskaźnik ten wyniósł ponad 5,20. Więcej niż przeciętnie w gminie osób bezrobotnych mieszka też w Fastach 1 (jednostka nr 1), Nowym Aleksandrowie (jednostka nr 4), Bohdanie – Krynicach (jednostka nr 6) i Chrabołach (jednostka nr 13), w których wartość wskaźnika odnoszącego się do tego zjawiska wyniosła między 2,84 a 4,01.

Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 100 os.

- 9 poniżej 1,48 (średnia dla gminy)
- 0 1,49 - 1,89
- 1 1,90 - 2,30
- 3 powyżej 2,31
- jednostka niezamieszкана
- Granice jednostek
- Granice gminy Dobrzyniewo Duże

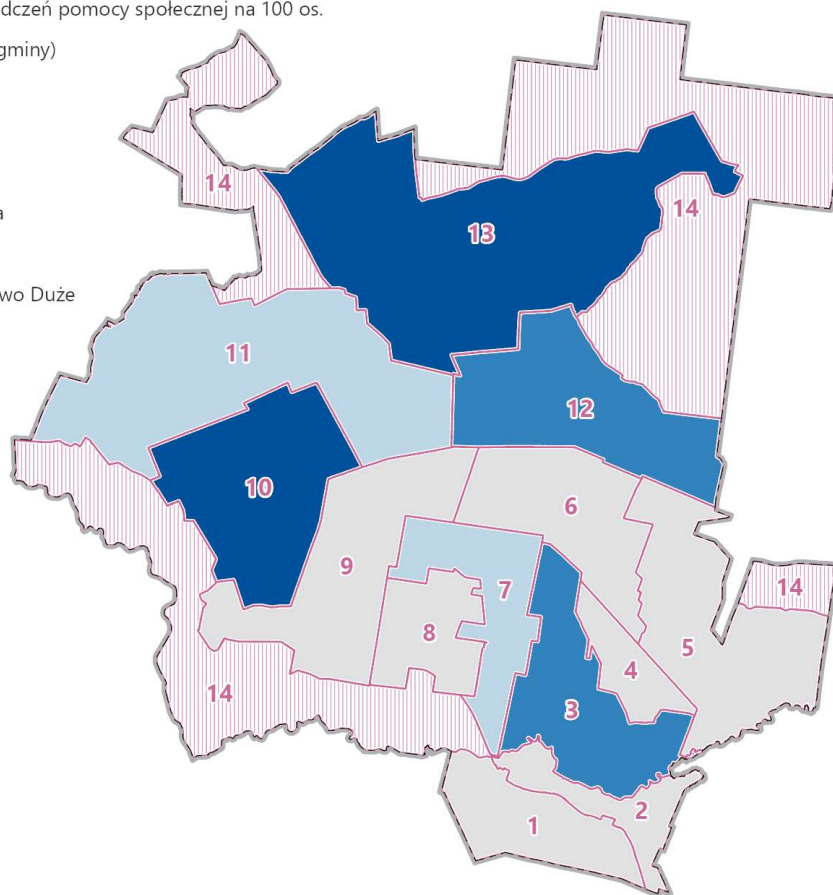
Rys. 8. Wskaźnik liczby osób długotrwale bezrobotnych na 100 os.

Źródło: opracowanie własne.

W porównaniu do poprzedniego analizowanego zjawiska, dotyczącego bezrobotnych mieszkańców gminy, nieco inaczej kształtuje się rozłożenie przestrzenne osób długotrwale bezrobotnych (Rys. 8). W tym przypadku wartość wskaźnika, powyżej 2,31, była najwyższa w trzech jednostkach: Fasty 1 (jednostka nr 1), Fasty 2 (jednostka nr 2), Nowe Aleksandrowo (jednostka nr 4). Przekraczająca średnią dla gminy, która wyniosła 1,48, wartość odnotowano także w Dobrzyniewie Dużym 1 (jednostka nr 7), gdzie była ona jednak niższa (1,90-2,30). Z analizy dwóch wskaźników odnoszących się do osób niepracujących wynika, że najgorsza sytuacja pod tym względem występuje w jednostkach 1 i 7, które w obu przypadkach wyróżniają się negatywnie na tle gminy.

Liczba osób korzystająca ze świadczeń pomocy społecznej na 100 os.

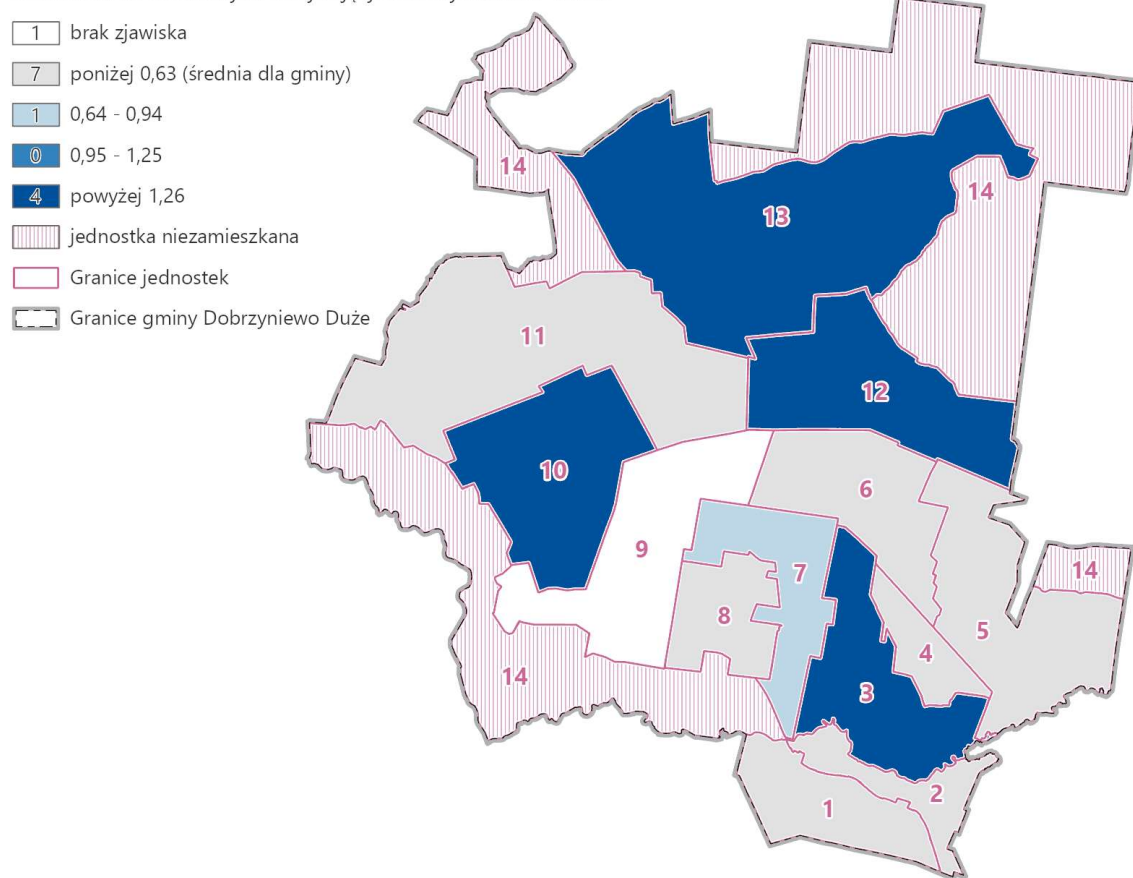
- 7 poniżej 2,04 (średnia dla gminy)
- 2 2,05 - 2,64
- 2 2,65 - 3,24
- 2 powyżej 3,25
- jednostka niezamieszкана
- Granice jednostek
- Granice gminy Dobrzyniewo Duże

Rys. 9. Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 os.
Źródło: opracowanie własne.

Opisany wcześniej problem bezrobocia często wiąże się z innym niekorzystnym zjawiskiem społecznym, ubóstwem – złą sytuacją materialną pojedynczych osób i całych rodzin. Wydaje się, że w przypadku gminy Dobrzyniewo Duże ubóstwo jest jednak skorelowane także z innymi problemami społecznymi. Świadczy o tym rozłożenie przestrzenne zjawiska korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej przez mieszkańców gminy (Rys. 9) – w sześciu jednostkach przekraczające średnią referencyjną, która wyniosła 2,04. Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej mieszka w Pogorzałkach (jednostka nr 10) i Chrabołkach (jednostka nr 13), gdzie wartość wskaźnika odnoszącego się do tego zagadnienia osiągnęła ponad 3,25. Przekroczenia wskaźnika odnotowano też w jednostkach Dobrzyniewo Fabryczne/Kościelne (jednostka nr 3) i Ponikła (jednostka nr 12), w których oscylował on między 2,65 3,24 oraz w Dobrzyniewie Dużym 1 (jednostka nr 7) i Borsukówce (jednostka nr 11), gdzie osiągnął wartość w przedziale od 2,04 do 2,65.

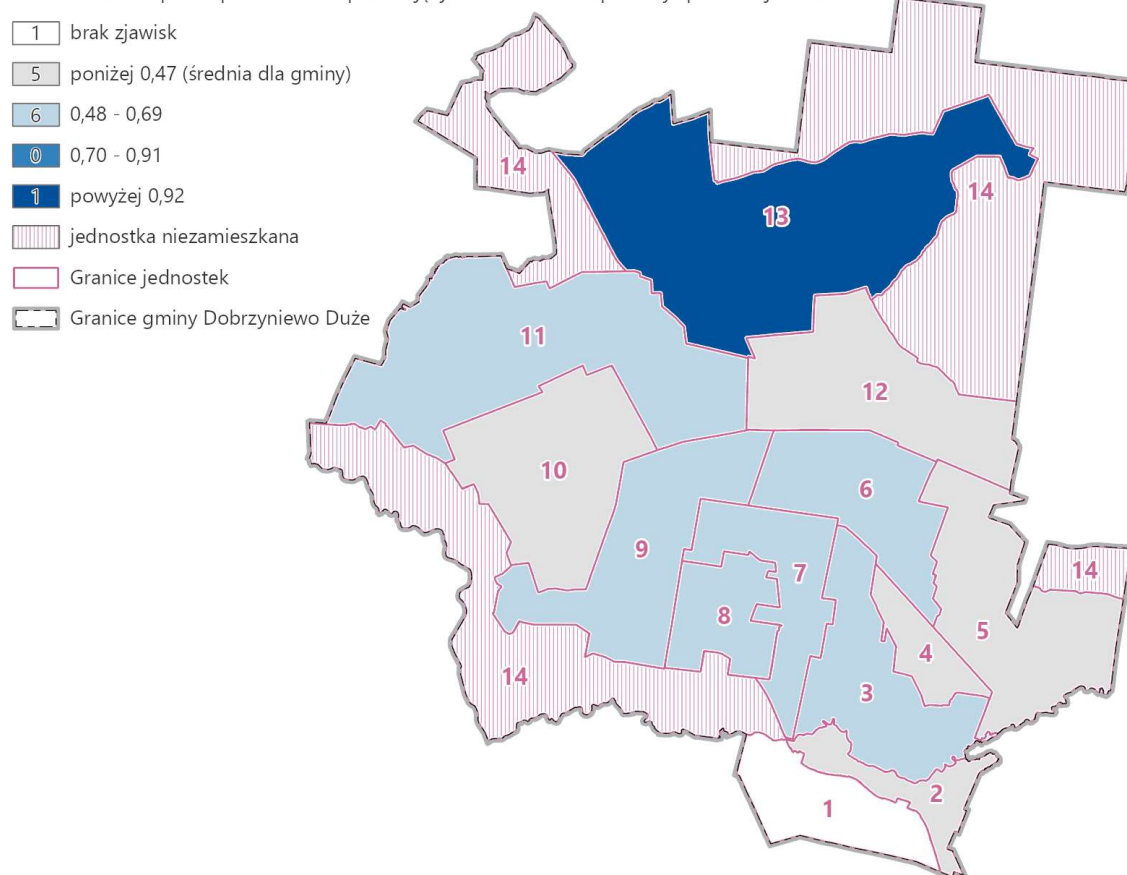
Liczba osób do 18 roku życia korzystających z dożywiania na 100 os.

Rys. 10. Wskaźnik liczby osób do 18 roku życia korzystających z dożywiania na 100 os.
Źródło: opracowanie własne.

Drugim badanym zjawiskiem odnoszącym się do kondycji gospodarstw domowych, powiązanych z ubóstwem i bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, jest potrzeba dożywiania dzieci i młodzieży z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej. Rozłożenie odnoszącego się do tego zagadnienia wskaźnika (Rys. 10) wskazuje na znaczną korelację tego zjawiska z rozłożeniem wskaźników ilustrujących problemy związane z ubóstwem. Zjawisko w dużym natężeniu koncentruje się bowiem w czterech jednostkach: Dobrzyniewo Fabryczne/Kościelne (jednostka nr 3), Pogorzałki (jednostka nr 10), Ponikłej (jednostka nr 12) i Chrabołach (jednostka nr 13), gdzie wartość wskaźnika wyniosła powyżej 1,26. W jednostce nr 7 wskaźnik został nieznacznie przekroczony, a w pozostałych jednostkach osiągnięta wartość była poniżej średniej dla gminy (0,63), a w jednej jednostce wcale nie występuje.

Liczba osób z niepełnosprawnościami pobierających świadczenia z pomocy społecznej na 100 os.

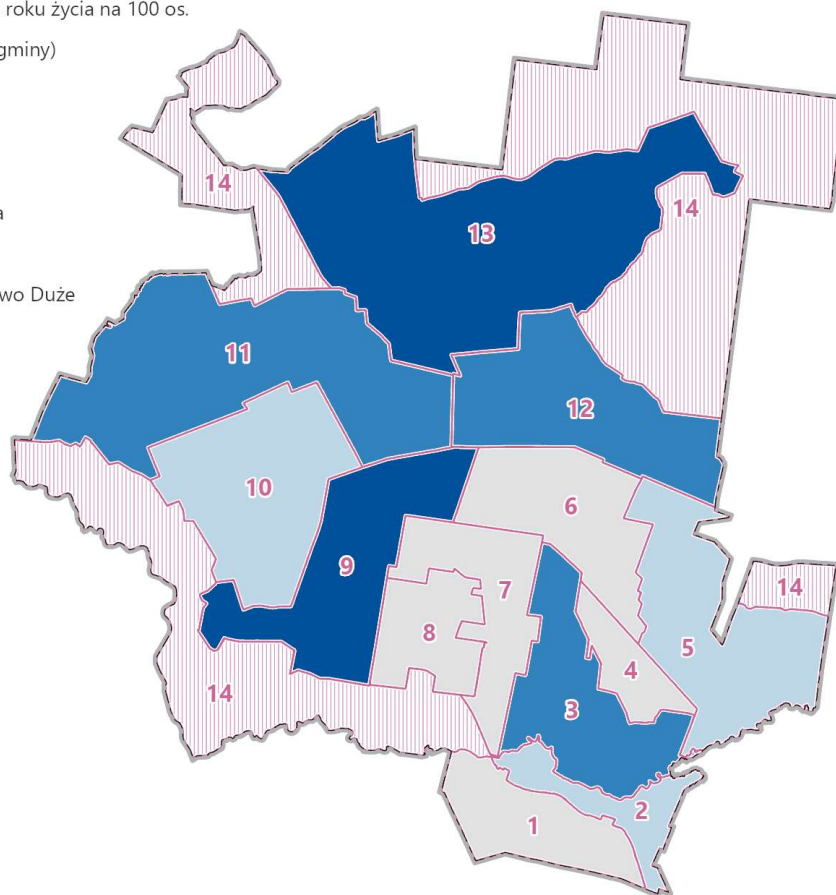
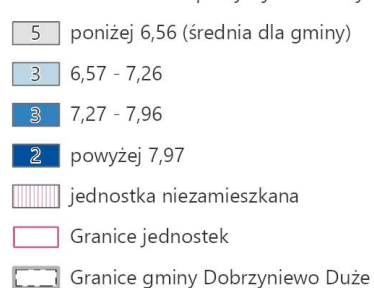

Rys. 11. Wskaźnik liczby osób z niepełnosprawnościami pobierających świadczenia z opieki społecznej na 100 os.

Źródło: opracowanie własne.

Listę badanych problemów grup szczególnie narażonych na marginalizację i wykluczenie społeczne zamyka kwestia osób z niepełnosprawnościami. Mieszkańcy gminy z niepełnosprawnościami należą do osób o szczególnych potrzebach. Ich potrzeby są związane tak z dostępnością przestrzenną obiektów i przestrzeni publicznych, jak i ze wsparciem ze strony instytucji publicznych, w tym szczególnie ośrodka pomocy społecznej. Często są to mieszkańcy w starszym wieku, a także o ograniczonych możliwościach finansowych. Dla zmapowania miejsc w gminie, w których mieszkają osoby z tej grupy, wykorzystano wskaźnik odnoszący się do liczby osób z niepełnosprawnościami pobierających świadczenia z opieki społecznej (Rys. 11). Z przeprowadzonej analizy wynika, że najczęściej takich osób mieszka w Chrobołach (jednostka nr 13), gdzie wartość wskaźnika wyniosła ponad 0,92, prawie dwukrotnie więcej niż średnio w gminie (0,47). Trzeba zauważyć, że także w tej jednostce mieszka wyjątkowo dużo, na tle gminy osób w podeszłym wieku (Rys. 12). W przypadku niektórych innych jednostek (Dobrzyniewo Fabryczne/Kościelne – nr 3, Gniła – nr 9, Borsukówka – nr 11) także można zauważyć takie powiązanie, choć nie jest ono tak jednoznaczne. Innymi jednostkami, w których wartość wskaźnika nieco przekroczyła średnią dla gminy (0,47), są Bohdan-Krynice (jednostka nr 6), Dobrzyniewo Duże 1 (jednostka nr 7), Dobrzyniewo Duże 2 (jednostka nr 8).

Liczba osób w wieku powyżej 75 roku życia na 100 os.

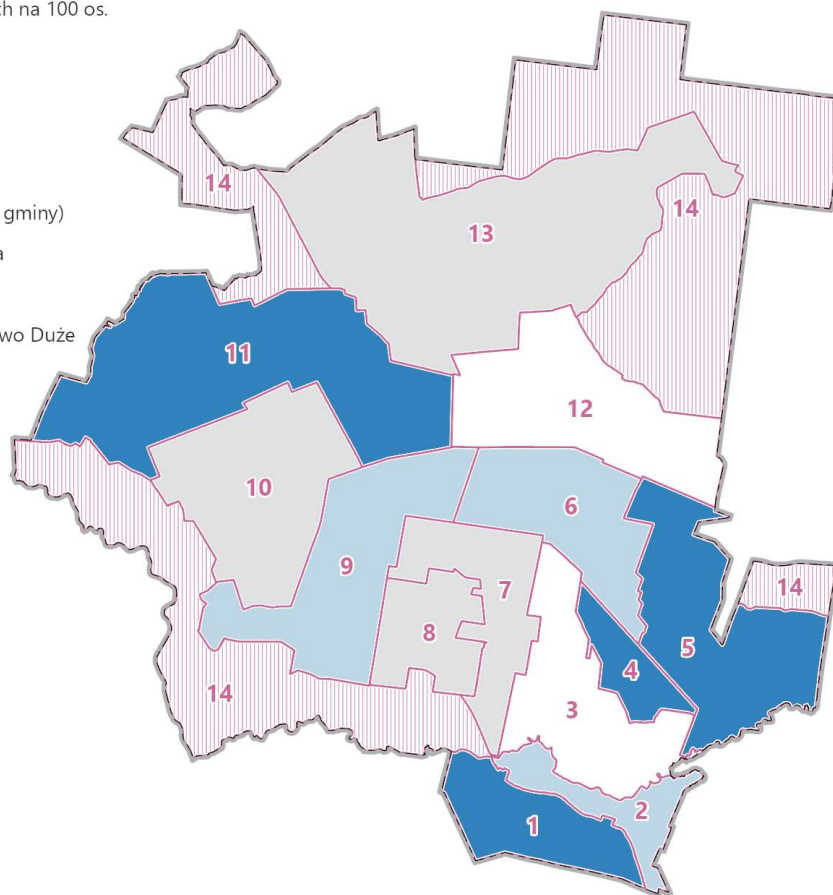
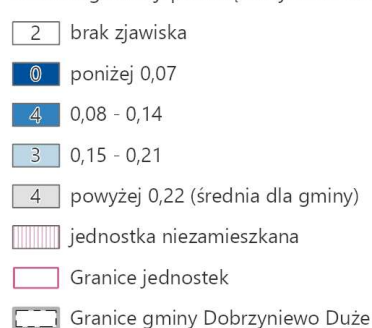

Rys. 12. Wskaźnik liczby osób powyżej 75 roku życia na 100 os.

Źródło: opracowanie własne.

Badanie zjawisk w sferze społecznej rozpoczęto od oceny niekorzystnego zjawiska związanego ze starzeniem się społeczeństwa – analizy, gdzie w gminie mieszkają osoby powyżej 75 roku życia (Rys. 12). Osoby te potrzebują szczególnego wsparcia, w tym w zakresie dostępności, a także innych działań mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu lub marginalizacji. W większości jednostek liczba osób w starszym wieku jest większa od średniej dla gminy (6,56). Najwięcej seniorów w podeszłym wieku mieszka w Chraślach (jednostka nr 13) i Gniłej (jednostka nr 9). W tych jednostkach wskaźnik osiągnął wartości powyżej 7,97. Jednostkami, w której również mieszka dużo seniorów, są: Dobrzyniewo Fabryczne/Kościelne (jednostka nr 3), Borsukówka (jednostka nr 11) i Ponikła (jednostka nr 12), w których wskaźnik osiągnął wartości w przedziale między 7,27 a 9,96, oraz Letniki (jednostka nr 5) i Pogorzałki (jednostka nr 10) z wartością w przedziale 6,75-7,27.

Liczba organizacji pozarządowych na 100 os.

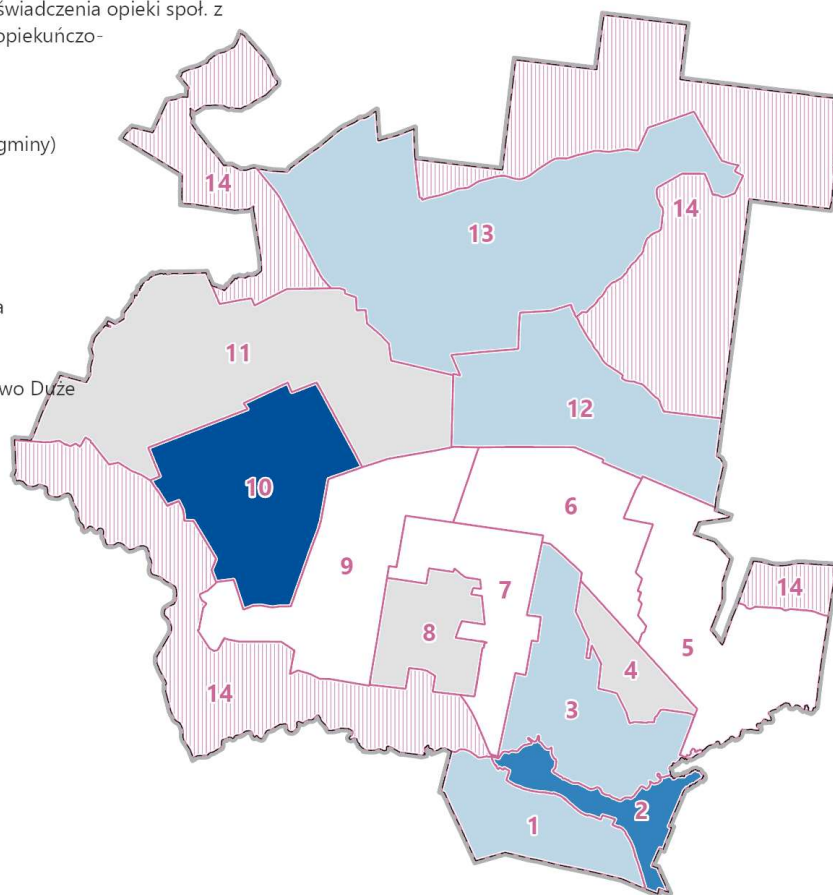
Rys. 13. Wskaźnik liczby organizacji pozarządowych na 100 os.

Źródło: opracowanie własne.

Badane wcześniej uczestnictwo w kulturze wiąże się z szerszym zagadnieniem aktywności społeczno-kulturalnej. W kontekście społeczeństwa obywatelskiego i życia lokalnych społeczności równie ważną kwestią jest aktywność stricte społeczna i obywatelska jej członków. Zagadnienie to zostało zbadane za pomocą wskaźnika ilustrującego liczbę organizacji pozarządowych działających w gminie (Rys. 13). Nieco mniej niż przeciętnie w gminie (0,22) takich organizacji działa w Fastach 2 (jednostka nr 2), Bohdanach-Krynicach (jednostka nr 6) i Gniłej (jednostka nr 9), gdzie wartość wskaźnika oscylowała w przedziale między 0,15 i 0,21. Na jeszcze dalszym miejscu plasują się Fasty 1 (jednostka nr 1), Nowe Aleksandrowo (jednostka nr 4), Letniki (jednostka nr 5), Borsukówka (jednostka nr 11) z wartością wskaźnika w przedziale 0,08 i 0,14. Najgorzej zaś wygląda sytuacja w 3 i 12, na terenie których nie odnotowano ani jednej organizacji, co stanowi negatywne zjawisko.

Liczba osób, którym przyznano świadczenia opieki społ. z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 100 os.

- 4 brak zjawiska
- 3 poniżej 0,19 (średnia dla gminy)
- 4 0,20 - 0,32
- 1 0,33 - 0,45
- 1 powyżej 0,46
- jednostka niezamieszкана
- Granice jednostek
- Granice gminy Dobrzyniewo Duże

Rys. 14. Wskaźnik liczby osób, którym przyznano świadczenia opieki społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 100 os.

Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym przebadanym negatywnym zjawiskiem społecznym jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, która dotyczy całych gospodarstw domowych i ma bezpośrednie przełożenie na dzieci i młodzież wchodzące w skład z tych rodzin. Dzieci i młodzież z trudniejszych środowisk należą do grup szczególnie narażonych na marginalizację i powtarzanie trajektorii losów starszego pokolenia. Zjawisko to zostało przebadane za pomocą wskaźnika odnoszącego się do liczby osób, którym przyznano świadczenia opieki społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (Rys. 14). Rozłożenie przestrzenne analizowanego wskaźnika świadczy o zróżnicowanej skali występowania tego zjawiska w gminie. Za pozytywne należy uznać to, że w siedmiu jednostkach problem ten wcale nie występuje lub występuje w niewielkiej skali (poniżej średniej referencyjnej wynoszącej 0,19). Z kolei największe natężenie tego zjawiska odnotowano w Pogorzalkach (jednostka nr 10), gdzie wartość wskaźnika wyniosła powyżej 0,46. Nieco mniej osób otrzymujących to świadczenie mieszka w Fastach 2 (jednostka nr 2), w których wskaźnik oscylował między 0,33 i 0,45, a także w Fastach 1 (jednostka nr 1), Dobrzyniewie Fabrycznym/Kościelnym (jednostka nr 3), Ponikłej (jednostka nr 12) i Chrabołach (jednostka nr 13), gdzie był w przedziale od 0,20 do 0,32.

3.6. SFERA GOSPODARCZA

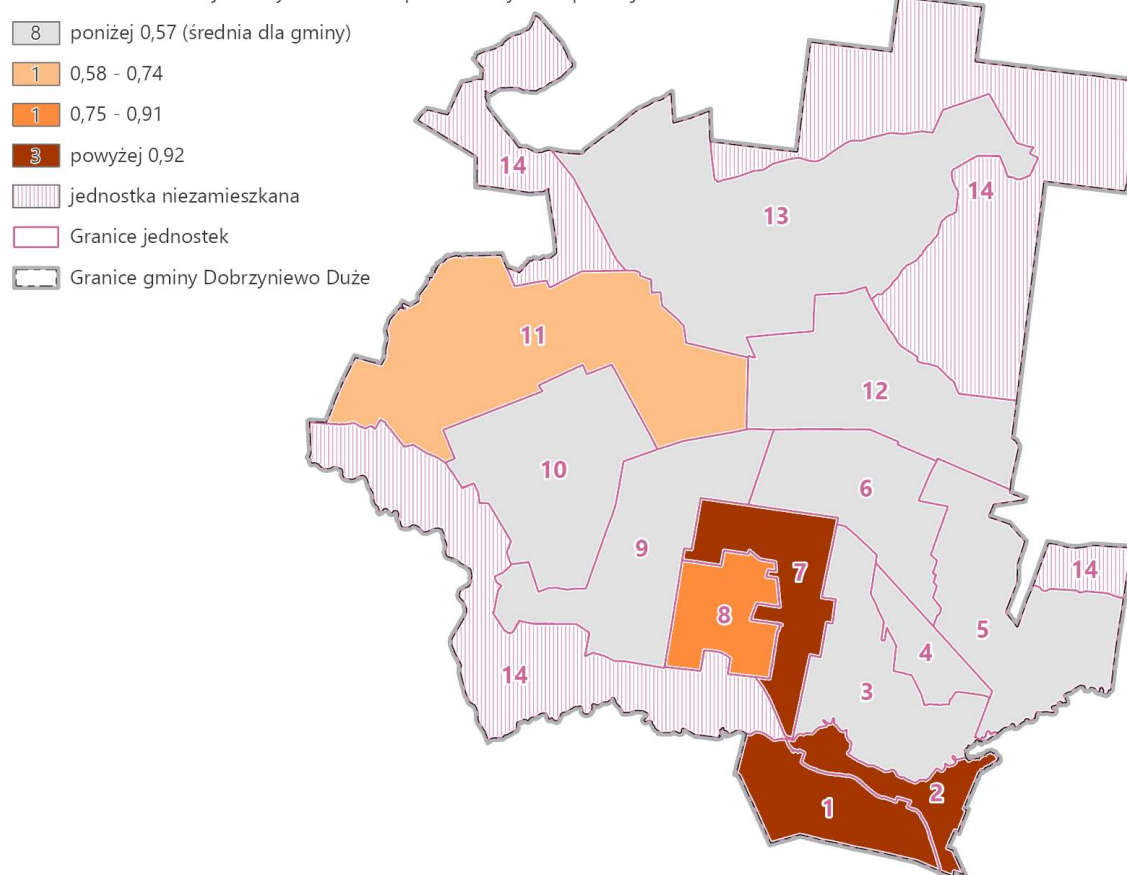
Badanie sfery gospodarczej przeprowadzono z wykorzystaniem czterech wskaźników odnoszących się do zjawisk kryzysowych wymienionych w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Przeanalizowane zagadnienia dotyczą więc przedsiębiorczości mieszkańców gminy, kondycji lokalnych przedsiębiorstw, a także kwestii osób bezrobotnych z niskim wykształceniem jako grupy gorzej radzących sobie na obecnym rynku pracy. Badane wskaźniki występowały w 13 z 14 jednostek strukturalnych. W przypadku jednostki nr 14, stanowiącej tereny leśne i torfowiska, zjawiska te nie występują. W tabeli poniżej przedstawiono szczegółowe zestawienie wartości, jakie osiągały wskaźniki w poszczególnych jednostkach strukturalnych (Tab. 18).

Tab. 18. Zestawienie wskaźników sfery gospodarczej z ich wartościami osiągniętymi w poszczególnych jednostkach strukturalnych

	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej na 100 os.	Liczba nowych zarejestrowań w CEIDiG w latach 2021-2023 na 100 os.	Liczba wyrejestrowań z CEIDiG w latach 2021-2023 na 100 os.	Liczba zarejestrowanych (funkcjonujących) podmiotów w CEIDiG na 100 os.	Liczba przekroczonych wskaźników
1.	1,09	2,04	1,63	9,23	2/4
2.	1,00	1,50	1,20	13,67	2/4
3.	0,38	1,14	1,01	8,10	2/4
4.	0,12	1,23	0,00	8,74	0/4
5.	0,26	0,91	0,00	5,17	2/4
6.	0,19	0,56	0,00	6,57	2/4
7.	0,94	1,04	1,25	8,97	3/4
8.	0,84	2,17	0,72	10,24	2/4
9.	0,47	0,79	0,00	4,90	2/4
10.	0,15	0,60	0,00	4,61	2/4
11.	0,63	1,26	0,00	4,92	2/4
12.	0,46	0,93	0,00	3,70	2/4
13.	0,43	0,28	0,00	4,54	2/4
14.	-	-	-	-	-
Średnia dla gminy	0,57	1,15	0,51	7,52	-

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej na 100 os.

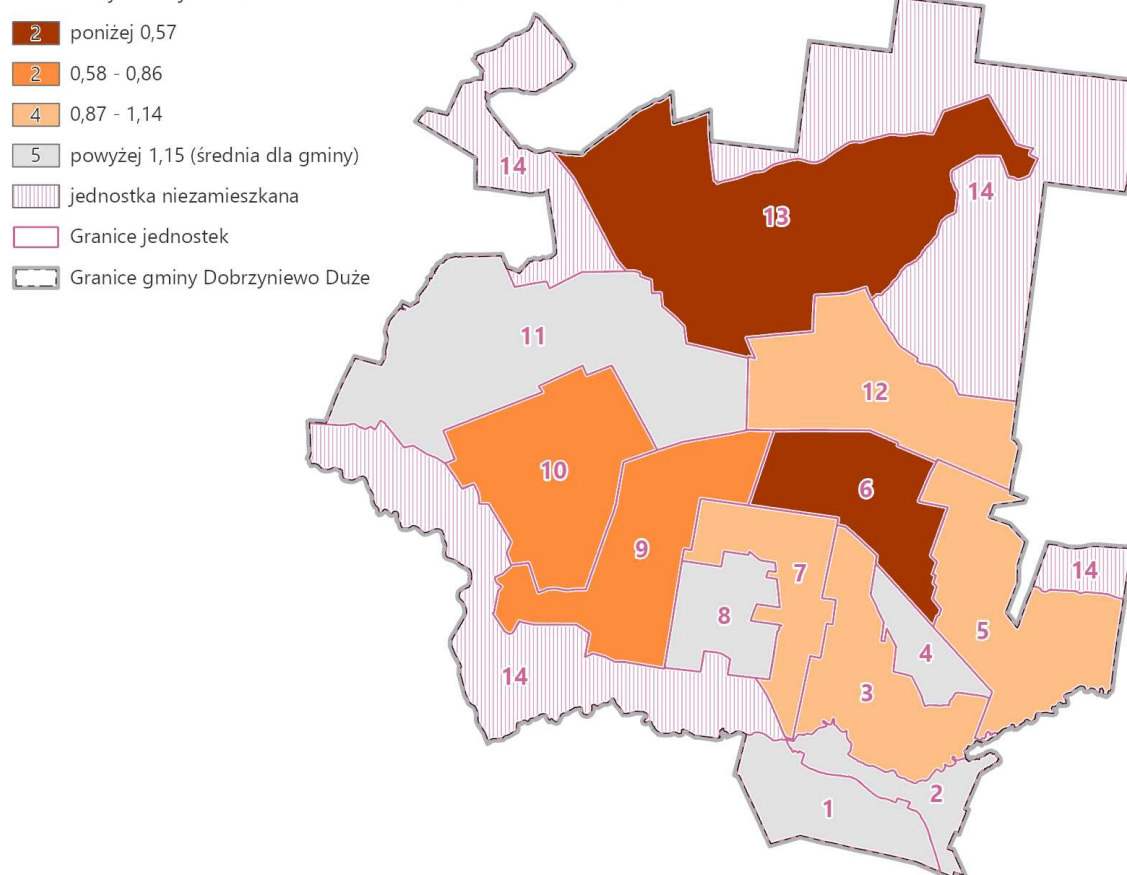

Rys. 15. Wskaźnik liczby osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej na 100 os.

Źródło: opracowanie własne.

Lokalna gospodarka jest silnie powiązana z lokalnym rynkiem pracy, który coraz częściej potrzebuje wykwalifikowanych pracowników o sprofilowanych kompetencjach. W tym kontekście ważnym zagadnieniem są osoby bezrobotne o niskim wykształceniu, których powrót na rynek pracy może być trudniejszy niż w przypadku osób z wyższym wykształceniem i kwalifikacjami. Analiza rozłożenia przestrzennego tego zjawiska wykazała, że najwięcej takich osób mieszka w Fastach 1 (nr 1), Fastach 2 (nr 2) i Dobrzyniewie Dużym 1 (nr 7) – w tych jednostkach wartość wskaźnika, wyrażonego liczbą osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub niższym (Rys. 15), wyniosła powyżej 0,92, prawie dwa razy więcej niż średniej referencyjnej (0,57). Ponadprzeciętna liczba takich osób mieszka też w Dobrzyniewie Dużym 2 (nr 8), gdzie wartość wskaźnika oscylowała między 0,75 i 0,91 oraz w Borsukówce (nr 11) z wartością w przedziale 0,58-0,74. Warto zauważyć, że jednostki nr 1 (Fasty 1), nr 2 (Fasty 2) i nr 7 (Dobrzyniewo Duża 1) wyróżniały się negatywnie na tle gminy także pod względem ogólnej liczby bezrobotnych i osób długotrwale bezrobotnych.

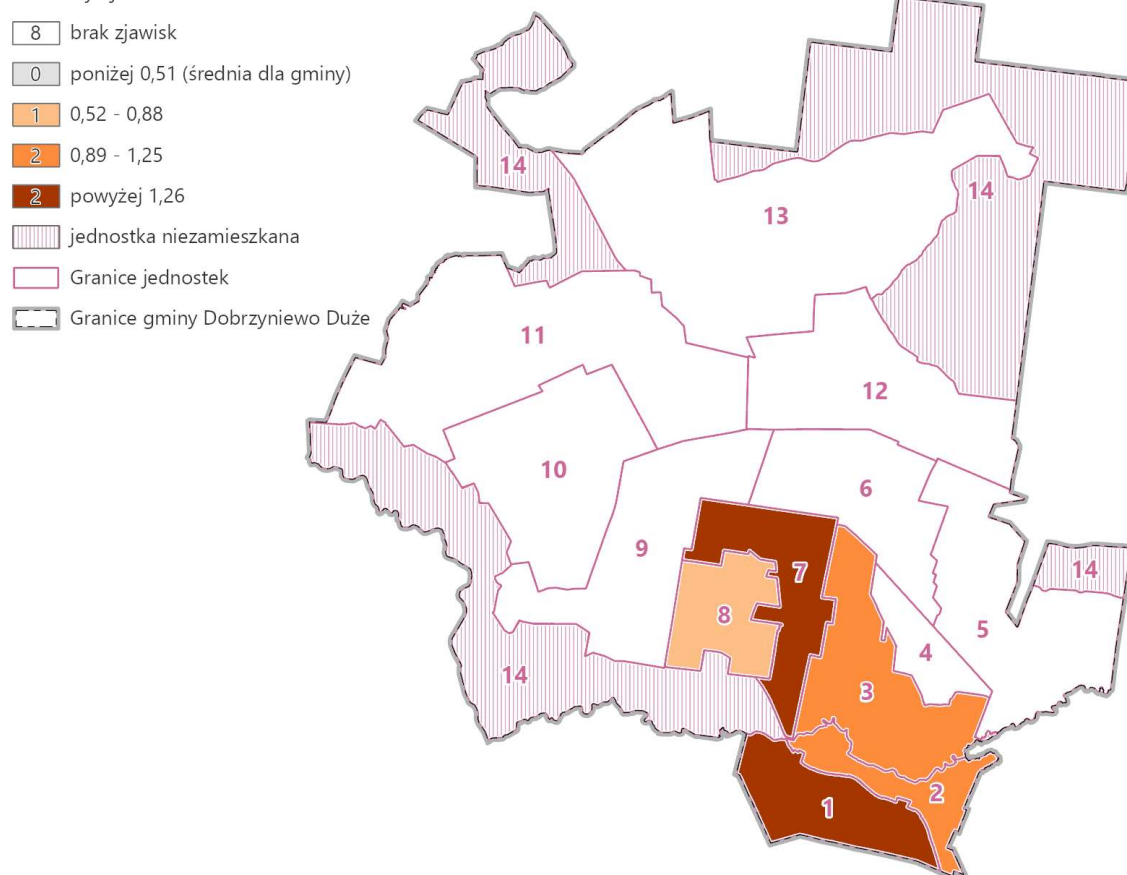
Liczba nowych zarejestrowań w CEIDG w latach 2021-2023 na 100 os.

Rys. 16. Wskaźnik liczby nowych zarejestrowań w CEIDG w latach 2021-2023 na 100 os.
Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym zjawiskiem diagnozującym stan lokalnej gospodarki są nowo zakładane działalności. Zagadnienie to, przebadane za pomocą wskaźnika odnoszącego się do liczby nowych zarejestrowań w CEIDG (Rys. 16), również pokazało duże zróżnicowanie przestrzenne. Podobnie jak w przypadku wcześniej badanego zjawiska najczęściej działalności powstaje na południu gminy w jednostkach nr 1 (Fasty 1), nr 2 (Fasty 2), nr 4 (Nowe Aleksandrowo) i nr 8 (Dobrzyń Duże 2). Do jednostek, w których odnotowano wartości wyższej od średnią referencyjną (1,15), należy także jednostka nr 11 (Borsukówka) – gdzie, co warto zauważyć, ogólna liczba rejestrowanych firm była zdecydowanie niższa na tle gminy (Rys. 18). Najmniej, poniżej 0,57 zarejestrowań na 100 osób nowych działalności, pojawiło się w Bohdanie-Krynicach (nr 6) i Chrańkach (nr 13). Tylko nieco więcej jest ich w Gniewie (nr 9) i Pogorzałkach (nr 10), gdzie wartość wskaźnika oscylowała w przedziale od 0,58 do 0,86. Poniżej średniej dla gminy uplasowały się także jednostki nr 3 (Dobrzyń Duże Fabryczne/Kościelne), nr 5 (Letniki), nr 7 (Dobrzyń Duże 1), nr 12 (Ponikła) z wartościami w przedziale od 0,87 do 1,14.

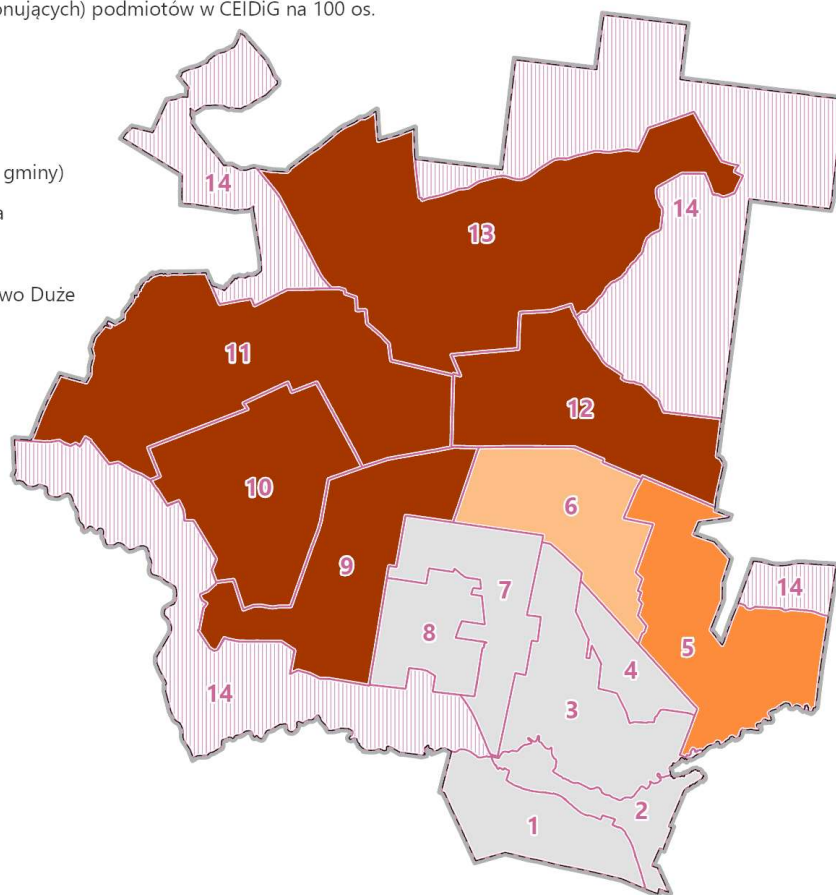
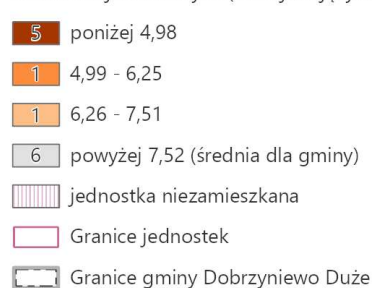
Liczba wyrejestrowań z CEIDG w latach 2021-2023 na 100 os.

Rys. 17. Wskaźnik liczby wyrejestrowań w CEIDG w latach 2021-2023 na 100 os.
Źródło: opracowanie własne.

O sile lokalnej gospodarki przesądza nie tylko ogólna liczba istniejących czy nowo powstających przedsiębiorstw, ale też liczba firm, które zaprzestają działalności. Analiza tego zjawiska, mierzonego liczbą wyrejestrowań z CEIDG (Rys. 17), pokazało, że najczęściej firm ulega likwidacji na południu gminy – w jednostkach charakteryzujących się największym stopniem przedsiębiorczości. Najwięcej wyrejestrowań odnotowano w jednostkach nr 1 (Fasty 1) i 7 (Dobrzyńewo Duże 1), w których wartość wskaźnika osiągnęła wartość ponad 1,26, ponad 2-krotnie przekraczając średnią referencyjną (0,51). W badanym okresie nieco mniej wyrejestrowań nastąpiło w jednostkach nr 2 (Fasty 2) i nr 3 (Dobrzyńewo Fabryczne/Kościelne), gdzie wartość wskaźnika oscylowała między 0,89 i 1,25) i jednostce nr 8 (Dobrzyńewo Duże 2) z wartością w przedziale między 0,52 i 0,88. Warto podkreślić, że w ponad połowie jednostek zjawisko to nie wystąpiło, co stanowi pozytywne zjawisko.

Liczba zarejestrowanych (funkcjonujących) podmiotów w CEIDG na 100 os.

Rys. 18. Wskaźnik liczby zarejestrowanych (funkcjonujących) podmiotów w CEIDG na 100 os.
Źródło: opracowanie własne.

Do najważniejszych zagadnień sfery gospodarczej należy poziom przedsiębiorczości mieszkańców, który w dużej mierze warunkuje ich poziom życia, jak i ma duże przełożenie na rozwój całej gminy. Stopień przedsiębiorczości rozumianej jako aktywność gospodarcza została zmierzona za pomocą wskaźnika odnoszącego się do liczby funkcjonujących w gminie podmiotów gospodarczych (Rys. 18). Najwięcej podmiotów zarejestrowanych w CEIDG znajduje się w południowej części gminy, najgorzej spod tym względem sytuacja wygląda na północy, gdzie aż w pięciu jednostkach odnotowano największe odchylenie od średniej referencyjnej (7,52). W jednostkach nr 9 (Gniła), nr 10 (Pogorzałki), nr 11 (Borsukówka), nr 12 (Ponikła) i nr 13 (Chraboły) wartość wskaźnika wyniosła zaledwie 4,98. Poniżej średniej uplasowały się także jednostka nr 5 (Letniki) z wartością wskaźnika między 4,99 i 6,25 i nr 6 (Bohdan – Krynice) z wartością w przedziale 6,26-7,51.

3.7. SFERA ŚRODOWISKOWA

Badanie sfery środowiskowej oparte zostało na dwóch wskaźnikach odnoszących się do zjawisk kryzysowych wymienionych w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Przeanalizowane zagadnienia obejmowały problematykę związaną z przekroczeniami standardów jakości środowiska i obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska. Badane wskaźniki występowały w 13 z 14 jednostek strukturalnych. W przypadku jednostki nr 14, stanowiącej tereny leśne i torfowiska, zjawiska te nie występują. W tabeli poniżej przedstawiono szczegółowe zestawienie wartości, jakie osiągały wskaźniki w poszczególnych jednostkach strukturalnych (Tab. 19).

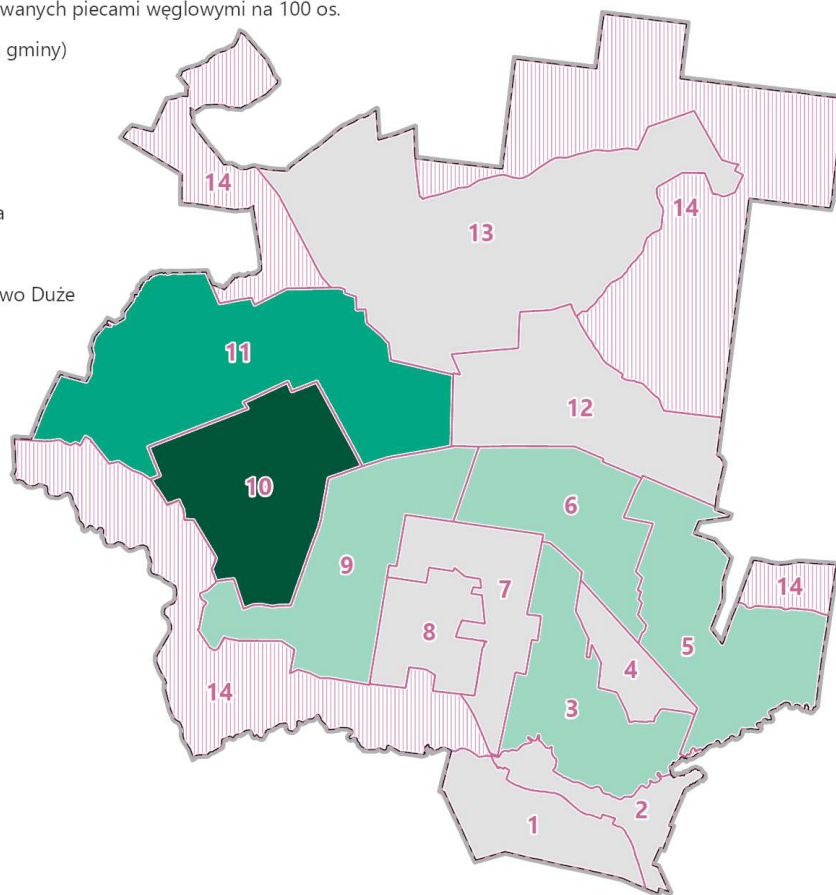
Tab. 19. Zestawienie wskaźników sfery środowiskowej z ich wartościami osiągniętymi w poszczególnych jednostkach strukturalnych

	Liczba lokali mieszkalnych ogrzewanych piecami węglowymi na 100 os.	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest w kg na 100 os.	Liczba przekroczonych wskaźników
1.	5,43	27,25	1/2
2.	8,38	27,26	1/2
3.	12,28	12,78	1/2
4.	9,48	12,08	0/2
5.	12,68	13,67	2/2
6.	13,13	14,22	2/2
7.	10,22	29,17	1/2
8.	7,59	29,17	1/2
9.	12,32	21,84	2/2
10.	20,98	24,65	2/2
11.	15,03	13,37	2/2
12.	10,96	24,96	1/2
13.	8,79	12,06	0/2
14.	-	-	-
Średnia dla gminy	11,11	13,15	-

Źródło: opracowanie własne.

Liczba lokali mieszkalnych ogrzewanych piecami węglowymi na 100 os.

- 7 poniżej 11,11 (średnia dla gminy)
- 4 11,12 - 14,40
- 1 14,41 - 17,69
- 1 powyżej 17,70
- jednostka niezamieszкана
- Granice jednostek
- Granice gminy Dobrzyniewo Duże

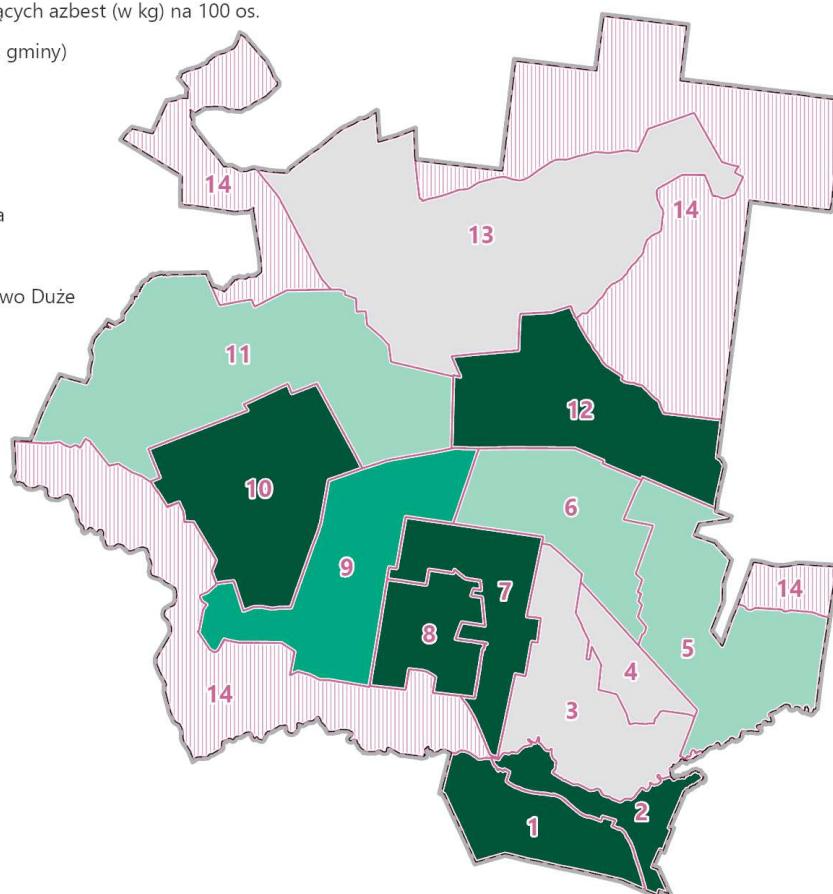

Rys. 19. Wskaźnik liczby lokali mieszkalnych ogrzewanych piecami węglowymi na 100 os.
Źródło: opracowanie własne.

W kontekście jakości środowiska naturalnego zjawiskiem szczególnie silnie oddziałującym na zdrowie człowieka jest zły stan powietrza powodowany tzw. niską emisją. Rozłożenie przestrzenne tego problemu zostało zbadane za pomocą wskaźnika odnoszącego się do liczby lokali komunalnych i prywatnych, zarówno mieszkalnych, jak również użytkowych, ogrzewanych piecami węglowymi (Rys. 19). Najwięcej lokali z przestarzałymi systemami grzewczymi odnotowano w Pogorzałkach (jednostka nr 10), gdzie wartość badanego wskaźnika wyniosła ponad 17,70. Nieco mniejsze wartości osiągnął on w Borsukówce (jednostka nr 11), gdzie uplasował się on w przedziale 14,41-17,69. Ostatnią grupę stanowią jednostki, w których przekroczenie średniej dla gminy (11,11) oscylowało między 11,12 i 14,40. Do tej grupy należały jednostki nr 3 (Dobrzyniewo Fabryczne/Kościelne), nr 5 (Letniki), nr 6 (Bohdan-Krynice), nr 9 (Gniła).

Powierzchnia wyrobów zawierających azbest (w kg) na 100 os.

- 3 poniżej 13,15 (średnia dla gminy)
- 3 13,16 - 18,49
- 1 18,50 - 23,83
- 6 powyżej 23,84
- jednostka niezamieszкана
- Granice jednostek
- Granice gminy Dobrzyniewo Duże

Rys. 20. Wskaźnik powierzchni wyrobów zawierających azbest (w kg) na 100 os.
Źródło: opracowanie własne.

Drugim negatywnym zjawiskiem odnoszącym się do sfery środowiskowej jest obecność wyrobów azbestowych w materiałach wykorzystywanych kiedyś do budowy domów i infrastruktury technicznej. Analiza przestrzenna rozłożenia tego groźnego dla zdrowia ludzi materiału (Rys. 20) wykazała jego wysoką jego koncentrację, wynoszącą ponad 23,84, w Fastach 1 (jednostka nr 1), Fastach (jednostka nr 2), Dobrzyniewie Dużym 1 (jednostka nr 7), Dobrzyniewie Dużym 2 (jednostka nr 8), Pogorzałkach (jednostka nr 10) i Ponikłej (jednostka nr 12). Nieco niższe wartości wskaźnika, ale przekraczające średnią referencyjną (13,15), odnotowano w jednostce nr 9 (Gniła), gdzie wyniosła ona od 18,50 do 23,83 i w jednostkach nr 5 (Letniki) i 6 (Bohdan-Krynice), w których oscylowała ona między 13,16-18,49.

3.8. SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

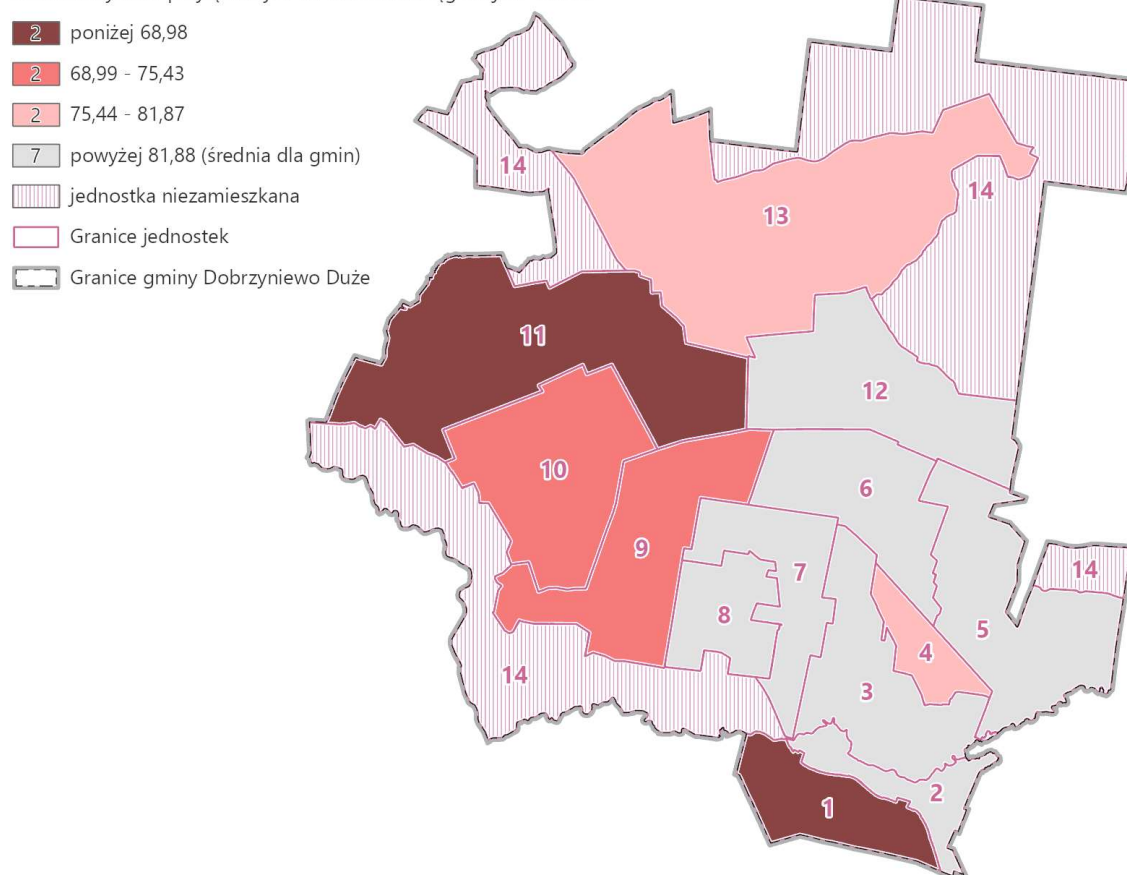
Badanie sfery przestrzenno-funkcjonalnej objęło czterech wskaźników odnoszących się do zjawisk kryzysowych wymienionych w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Przeanalizowane zagadnienia dotyczyły problematyki niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną lub jej złego stanu, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości. Z analizy zostały wyłączone zagadnienia niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności z uwagi na brak możliwości opracowania rzetelnego wskaźnika obrazującego zagadnienie. Badane wskaźniki występowały w 13 z 14 jednostek strukturalnych. W przypadku jednostki nr 14, stanowiącej tereny leśne i torfowiska, zjawiska te nie występują. W tabeli poniżej przedstawiono szczegółowe zestawienie wartości, jakie osiągały wskaźniki w poszczególnych jednostkach strukturalnych (Tab. 20).

Tab. 20. Zestawienie wskaźników sfery przestrzenno-funkcjonalnej z ich wartościami osiągniętymi w poszczególnych jednostkach strukturalnych

	Liczba budynków przyłączona do sieci wodociągowej na 100 os.	Liczba zbiorników bezodpływowych na 100 os.	Liczba przystanków komunikacji publicznej na 100 os.	Długość publicznych dróg nieutwardzonych [w metrach] na 100 os.	Liczba przekroczonego wskaźników
1.	62,54	4,75	0,81	82,87	3/4
2.	92,50	3,09	1,10	22,31	1/4
3.	84,41	3,04	0,76	71,19	2/4
4.	80,95	3,33	0,74	96,53	3/4
5.	95,33	25,10	1,81	65,31	1/4
6.	90,32	22,51	2,06	55,63	1/4
7.	86,26	9,80	1,46	77,01	2/4
8.	85,21	6,75	1,57	88,75	2/4
9.	74,41	8,69	3,00	79,19	2/4
10.	75,00	12,05	1,04	69,96	4/4
11.	68,20	21,72	2,02	56,73	2/4
12.	83,48	21,30	3,40	59,04	1/4
13.	81,64	19,86	2,41	55,64	2/4
14.	-	-	-	-	-
Średnia dla gminy	81,88	11,80	1,64	69,96	-

Źródło: opracowanie własne.

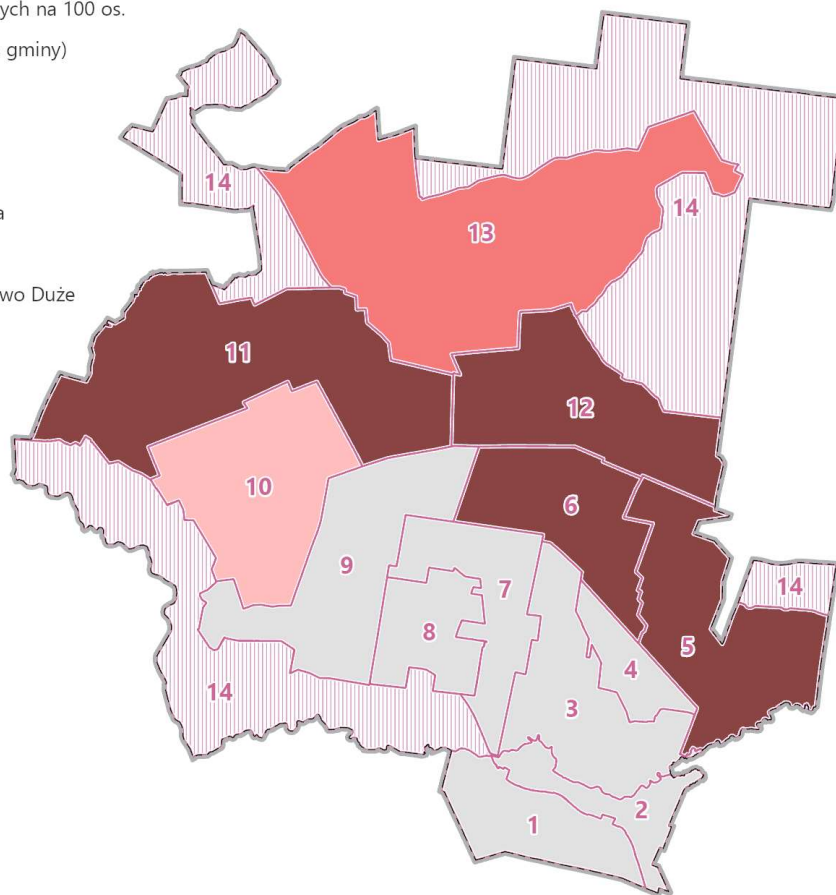
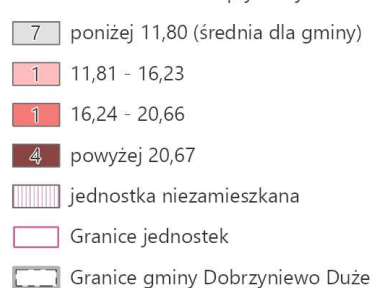
Liczba budynków przyłączonych do sieci wodociągowej na 100 os.

Rys. 21. Wskaźnik liczby budynków przyłączonych do sieci wodociągowej na 100 os.
Źródło: opracowanie własne.

Zagadnienia badane w sferze przestrzenno-funkcjonalnej przekładają się bezpośrednio na codzienną jakość życia mieszkańców gminy. W tym kontekście jednym z ważniejszych elementów jest obecność niezbędnej infrastruktury technicznej, do której należy m.in. sieć wodociągowa. Przeanalizowane w ramach badania to zjawisko świadczy o dużym zróżnicowaniu przestrzennych w jej dostępności do na terenie gminy (Rys. 21). O ile w siedmiu jednostkach zdecydowana większość budynków jest przyłączona do sieci, o tyle pozostałe wypadają na tle gminy gorzej, plasując się poniżej średniej referencyjnej wynoszącej 81,88. Najgorsza sytuacja pod tym względem występuje w jednostkach nr 1 (Fasty 1) i nr 11 (Borsukówka), gdzie wartość odnoszącego się do tego zagadnienia wskaźnika wyniosła poniżej 68,98. Na tle gminy gorzej wypadają też jednostki nr 9 (Gniła) i nr 10 (Pogorzałki), w których wartość oscylowała między 68,99 a 75,43 oraz 4 (Nowe Aleksandrowo) i 13 (Chraboły) z wartościami w przedziale od 75,44 do 81,87.

Liczba zbiorników bezodpływowych na 100 os.

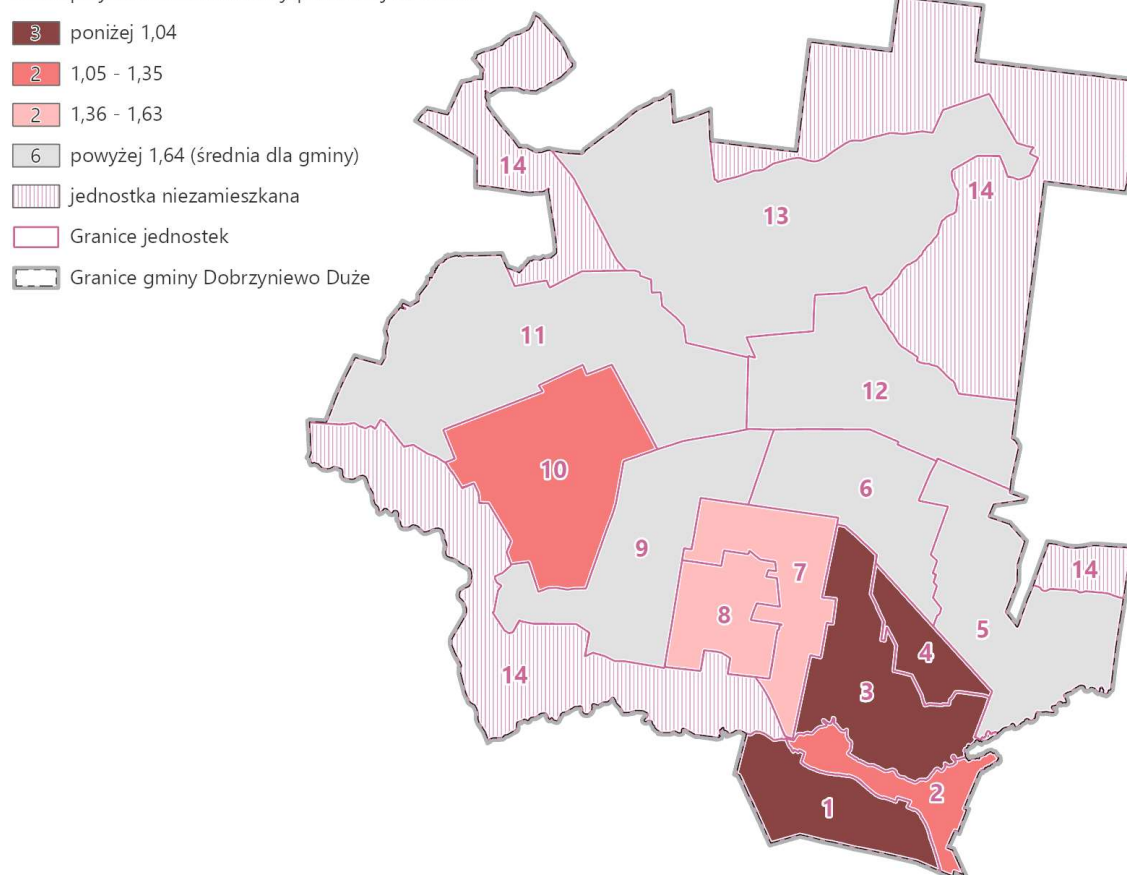

Rys. 22. Wskaźnik liczby zbiorników bezodpływowych na 100 os.

Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym przebadanym zagadnieniem sfery przestrzenno-funkcjonalnej, przekładającym się nie tylko na jakość i zdrowie mieszkańców, ale i na stan środowiska naturalnego, jest liczba zbiorników bezodpływowych założonych na terenie gminy (Rys. 22). Analiza rozłożenia przestrzennego tego zjawiska wykazała, że najmniej ich jest w północnej i środkowej części gmin. Dotyczy to szczególnie jednostek nr 5 (Letniki), nr 6 (Bohdan-Krynice), nr 11 (Borsukówka), 12 (Ponikła), w których odnoszący się do zjawiska wskaźnik wyniósł powyżej 20,76 – prawie dwukrotnie mniej niż średnia referencyjna (11,80). Gorzej na tle gminy wypadają także Chraboły (jednostka nr 13) i Pogorzałki (jednostka nr 10) – w pierwszej z jednostek wartość wskaźnika znajdowała się w przedziale 16,24-20,66, w drugiej – 11,81-16,23.

Liczba przystanków komunikacji publicznej na 100 os.

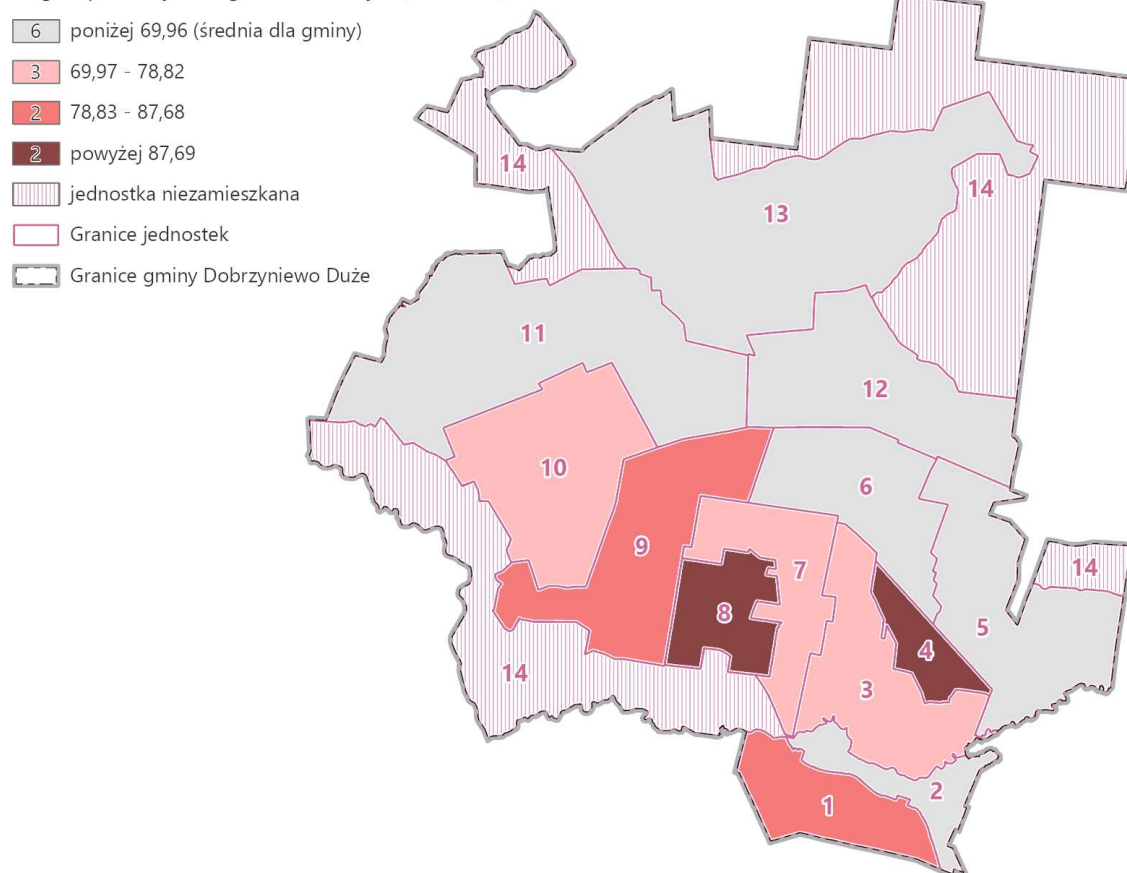

Rys. 23. Wskaźnik liczby przystanków komunikacji publicznej na 100 os.

Źródło: opracowanie własne.

Jednym z rodzajów usług publicznych jest komunikacja publiczna, ważna zwłaszcza w przypadku grup narażonych na marginalizację społeczną. W tym kontekście zbadano rozłożenie przestrzenne przystanków komunikacji na terenie gminy. Analiza tego zjawiska (Rys. 23) wykazała, że w większości jednostek, położonych szczególnie na północy i w środkowej części, liczba przystanków przewyższa średnią referencyjną (1,64). Najgorzej na tle gminy wypadają jednostki usytuowane na południu, zwłaszcza nr 1 (Fasty 1), nr 3 (Dobrzyniewo Fabryczne/Kościelne) i nr 4 (Nowe Aleksandrowo), w których wartość wskaźnika wyniosła poniżej 1,04. Stan kryzysowy został także odnotowany w Fastach 2 (jednostka nr 2) i Pogorzałkach (jednostka nr 10), gdzie wartość wskaźnika osiągnęła przedział między 1,05 i 1,35 oraz w Dobrzyniewie Dużym 1 (jednostka nr 7) i Dobrzyniewie Dużym 2 (jednostka nr 8) z wartościami między 1,36 i 1,63.

Długość publicznych dróg nieutwardzonych [w metrach] na 100 os.

Rys. 24. Wskaźnik długości dróg publicznych nieutwardzonych (w metrach) na 100 os.
Źródło: opracowanie własne.

Badanie problemów sfery przestrzenno-funkcjonalnej zamyka zagadnienie dróg w gorszym stanie technicznym, ocenione za pomocą wskaźnika odnoszącego się do długości dróg nieutwardzonych w gminie (Rys. 24). Braki w infrastrukturze drogowej są szczególnie dotkliwe w południowej części gminy. Do jednostek, w których odnotowano największe odchylenie w stosunku do średniej referencyjnej (69,96), należy Nowe Aleksandrowo (jednostka nr 4) i Dobrzyńewo Duże 2 (jednostka nr 8), gdzie wartość odnoszącego się do tego zjawiska wskaźnika osiągnęła ponad 87,69. Z kolei w Fastach 1 (jednostka nr 1) i Gniłej (jednostka nr 9) wartość ta uplasowała w przedziale od 78,63 do 87,68, natomiast w jednostkach nr 3 (Dobrzyńewo Fabryczne/Kościelne), nr 7 (Dobrzyńewo Duże 1), nr 10 (Pogorzałki) oscylowała między 69,97 a 78,82.

3.9. SFERA TECHNICZNA

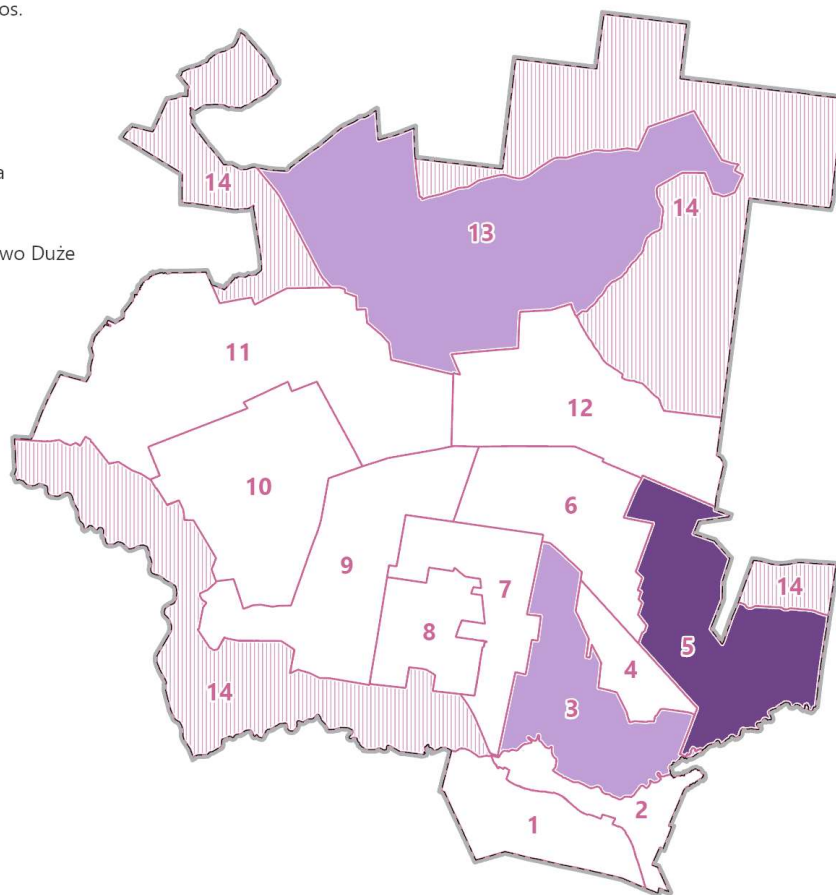
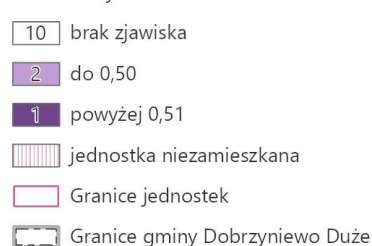
Badanie sfery technicznej przeprowadzono z wykorzystaniem dwóch wskaźników odnoszących się do zjawisk kryzysowych wymienionych w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Przeanalizowane zagadnienia obejmowały problematykę z zakresu degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Badane wskaźniki występowały w 13 z 14 jednostek strukturalnych. W przypadku jednostki nr 14, stanowiącej tereny leśne i torfowiska, zjawiska te nie występują. W tabeli poniżej przedstawiono szczegółowe zestawienie wartości, jakie osiągały wskaźniki w poszczególnych jednostkach strukturalnych (Tab. 21).

Tab. 21. Zestawienie wskaźników sfery technicznej z ich wartościami osiągniętymi w poszczególnych jednostkach strukturalnych

	Liczba budynków w GEZ na 100 os.	Liczba interwencji straży pożarnej na 100 os.	Liczba przekroczonych wskaźników
1.	0	0,27	0/2
2.	0	0,30	0/2
3.	0,51	0,76	1/2
4.	0	0,37	0/2
5.	0,52	1,29	2/2
6.	0	0,75	0/2
7.	0	0,94	1/2
8.	0	1,20	1/2
9.	0	0,95	1/2
10.	0	1,79	1/2
11.	0	1,52	1/2
12.	0	0,31	0/2
13.	0,43	1,28	2/2
14.	-	-	-
Średnia dla gminy	0,11	0,89	-

Źródło: opracowanie własne.

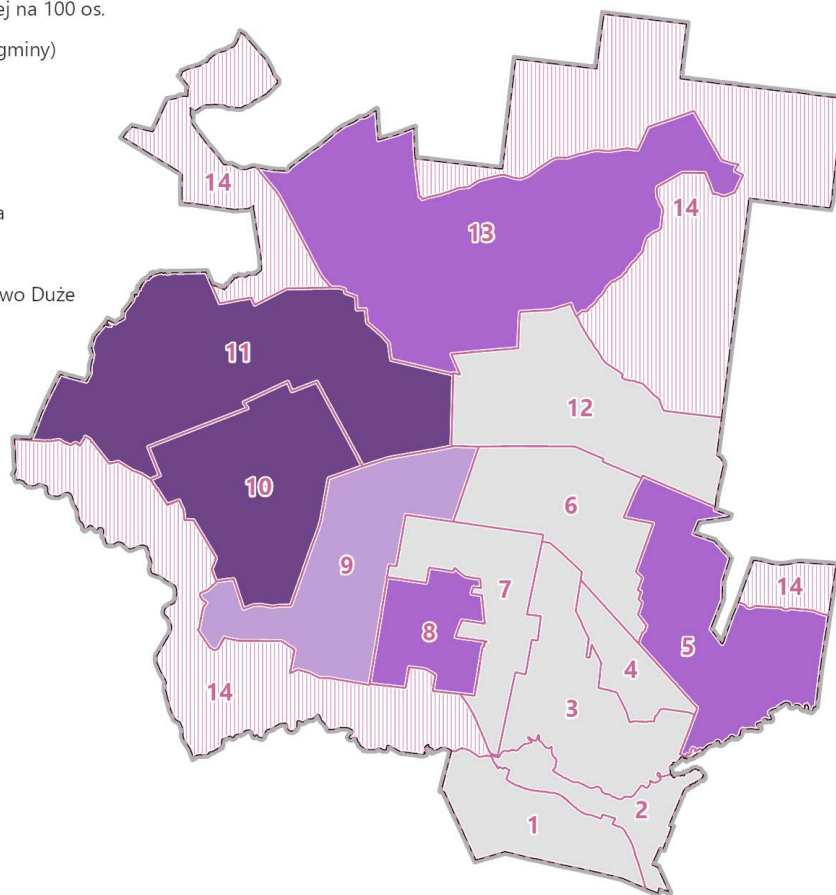
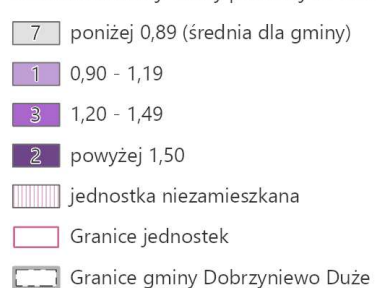
Liczba budynków w GEZ na 100 os.

Rys. 25. Wskaźnik liczby budynków w gminnej ewidencji zabytków na 100 os.
Źródło: opracowanie własne.

W ramach badania sfery technicznej oceniono stopień degradacji budynków wpisanych do gminnej ewidencji zabytków (GEZ), które z uwagi na wiek powstania, używane w okresie budowy materiały i technologie, a także często wieloletnie zaniedbania znajdują się w złym stanie technicznym. Z uwagi na zabytkowy charakter tych obiektów ich remonty i modernizacje są bardziej wymagające, stanowiąc duże wyzwanie organizacyjne i finansowe. Przeprowadzona analiza (Rys. 25) wykazała, że na terenie gminy budynki wpisane do GEZ znajdują się w trzech jednostkach – najwięcej w Letnikach (jednostka nr 5), gdzie wartość odnoszącego się do tego zjawiska wskaźnika wyniosła powyżej 0,51, a także w Dobrzyniewie Fabrycznym/Kościelnym (jednostka nr 3) i w Chrałołach (jednostka nr 13), w których osiągnęła poziom poniżej 0,50. W kontekście opisanych powyżej wyzwań jednostki te za kryzysowe.

Liczba interwencji straży pożarnej na 100 os.

Rys. 26. Wskaźnik liczby interwencji straży pożarnej na 100 os.

Źródło: opracowanie własne.

Drugie badane w tej sferze zagadnienie dotyczyło źle funkcjonujących rozwiązań technicznych, z powodu których nie można efektywnie i bezpiecznie korzystać z obiektów budowlanych. Zjawisko to zostało przebadane za pomocą liczby interwencji straży pożarnej (Rys. 26). Gorzej na tle gminy, dla której średnia referencyjna wyniosła 0,89, wypadło sześć jednostek, położonych w przeważającej mierze w północno-zachodniej części. Najgorszą pod tym względem sytuację odnotowano w Pogorzalkach (jednostka nr 10) i Borsukówce (jednostka nr 11), gdzie wartość wskaźnika osiągnęła ponad 1,50. Stan kryzysowy odnotowano też w jednostkach nr 5 (Letniki), nr 8 (Dobrzyniewo Duże 2), nr 13 (Chraboły), w których wartości wskaźnika oscylowały między 1,20 i 1,49 oraz w jednostce nr 9 (Gniła) – z wartością wskaźnika w przedziale 0,90-1,19.

4. WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

Na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego gmina podzielona została na 14 jednostek strukturalnych, w ramach których dokonano analizy porównawczej wskaźników obrazujących zagadnienia świadczące w sposób pośredni lub bezpośredni o ich poziomie rozwoju lub degradacji. Celem badania zróżnicowania wewnątrzgminnego jest wskazanie tych jednostek, które znajdują się w najbardziej niekorzystnej sytuacji w porównaniu ze średnim stanem rozwoju gminy. Zakres tematyczny analizowanych zagadnień wynika bezpośrednio z art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Finalnie użyto 20 wskaźników odnoszących się do:

- sfery społecznej – 8 wskaźników,
- sfery gospodarczej – 4 wskaźniki,
- sfery środowiskowej – 2 wskaźniki,
- sfery przestrzenno-funkcjonalnej – 4 wskaźników,
- sfery technicznej – 2 wskaźniki.

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji podstawowym czynnikiem świadczącym o stanie kryzysowym na danym obszarze jest koncentracja negatywnych zjawisk społecznych. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego, jak wskazuje ustawa, wymaga jednak współwystępowania licznych problemów społecznych z co najmniej jednym zjawiskiem kryzysowym w pozostałych sferach pozaspołecznych.

Za wartość progową świadczącą o koncentracji negatywnych zjawisk społecznych przyjęto występowanie odchyień od wartości średniej w przypadku co najmniej 5 z 8 analizowanych wskaźników (ponad 60%). Z uwagi na fakt, iż w analizie zróżnicowania wewnątrzgminnego obecne były wskaźniki ze wszystkich pozostałych sfer pozaspołecznych, w procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego za kryterium jego wyznaczenia przyjęto konieczność współwystępowania kryzysu społecznego w co najmniej 5 z 12 pozostałych wskaźników (ponad 40%), a zatem łącznie, nie mniej niż 10 z 21 wskaźników (Rys. 27).

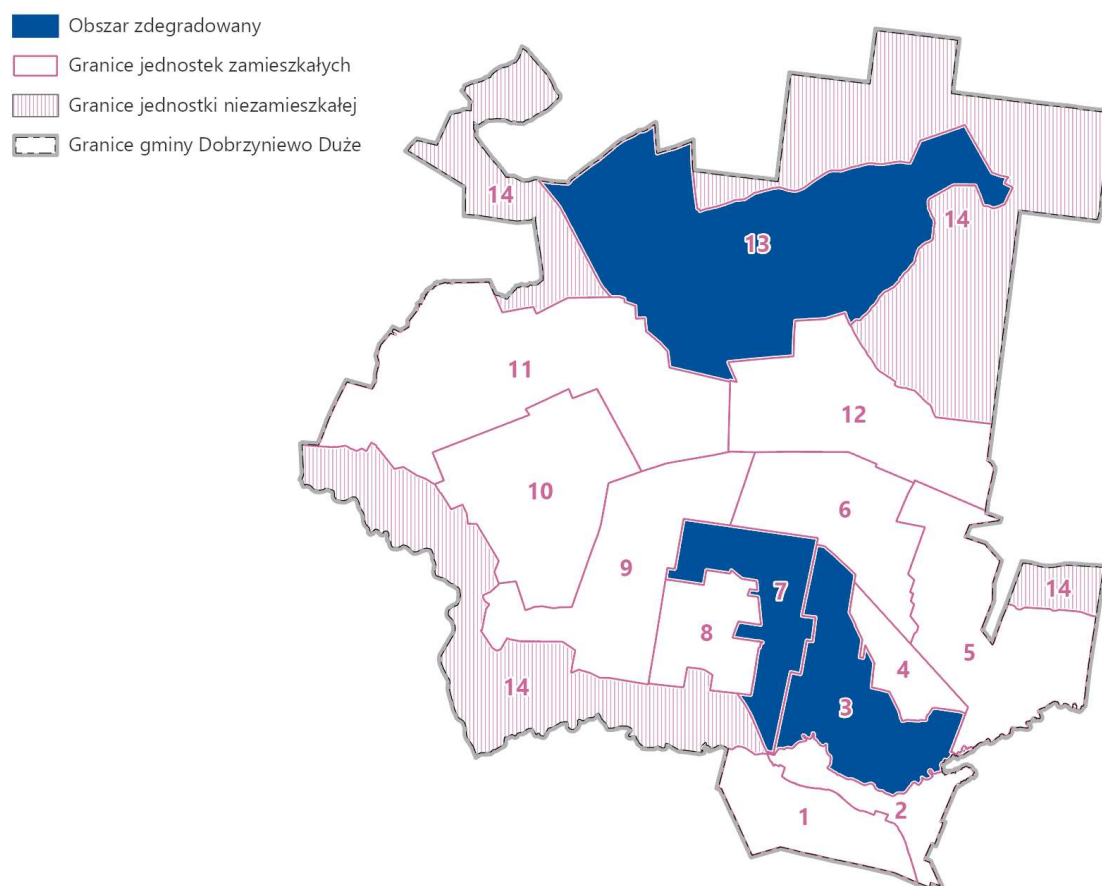
Rys. 27. Schemat obrazujący warunek kwalifikacji jednostki do obszaru zdegradowanego
Źródło: opracowanie własne.

Zbiorcze zestawienie prezentujące liczbę przekroczonych wskaźników zawiera Tab. 22. Łącznie 4 jednostki spełniały kryterium 5 z 8 przekroczonych wskaźników w sferze społecznej, z czego jednostki nr 3 i 13 odnotowała najwięcej, aż 6 przekroczeń, a jednostki nr 7 i 12 odnotowały

przekroczenie 5 wskaźników. Warto nadmienić, że 4 kolejne jednostki odnotowały przekroczenie 4 wskaźników. Rozkład zjawisk kryzysowych może świadczyć o stosunkowo zbliżonej skali problemów społecznych w znacznej części gminy, przy czym kumulują się one w jednostkach nr 3, 7, 12 i 13.

W przypadku drugiego kryterium służącego wyznaczeniu obszaru zdegradowanego, a zatem problemom pozaspołecznym, aż 10 jednostek odnotowało przekroczenia co najmniej 5 z 12 wskaźników. Najwięcej wartości ponadnormatywnych wystąpiło w jednostkach nr 10 – 9 wskaźników oraz jednostkach nr 5, 7, 9 i 11 – 7 wskaźników. Występowanie problemów pozaspołecznych ma mniej skoncentrowany charakter i występuje w różnym natężeniu w prawie całej gminie. Prezentuje również zróżnicowany rozkład w zależności od badanej sfery.

Trzecim kryterium kwalifikującym daną jednostkę do obszaru zdegradowanego była łączna liczba przekroczonych 10 z 21 wskaźników spośród jednostek spełniających poprzednie 2 kryteria. Łącznie 3 jednostki spełniały ww. warunki. Były to jednostki nr 3, 7 i 13, które wskazuje się jako obszar zdegradowany (Rys. 28). W przypadku jednostki nr 3 doszło do przekroczenia 6 wskaźników w sferze społecznej oraz 5 w sferach pozaspołecznych, dając łącznie liczbę 11 wskaźników. Natomiast jednostka nr 7 odnotowała przekroczenie 5 wskaźników w sferze społecznej i 7 w sferach pozaspołecznych, a jednostka nr 13 cechowała się przekroczeniem 6 wskaźników w sferze społecznej oraz 6 w sferach poza społecznych – łącznie 12 wskaźników.

Rys. 28. Granice jednostek wchodzących w skład obszaru zdegradowanego
Źródło: opracowanie własne.

Tab. 22. Liczba wskaźników obrazujących stan kryzysowy w poszczególnych sferach (kolorem pomarańczowym wyróżniono jednostki spełniające kryteria obszaru zdegradowanego)

Nr jednostki	Liczba przekroczonych wskaźników						
	Sfera społeczna [na 8]	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera techniczna	Łącznie w sferach pozaspołecznych	Ogółem
1	4	2	1	3	0	5	9
2	4	2	1	1	0	4	8
3	6	2	1	2	1	5	11
4	3	0	0	3	0	3	6
5	2	2	2	1	2	7	9
6	3	2	2	1	0	5	8
7	5	3	1	2	1	7	12
8	1	2	1	2	1	6	7
9	3	2	2	2	1	7	10
10	4	2	2	4	1	9	13
11	4	2	2	2	1	7	11
12	5	2	1	1	0	4	9
13	6	2	0	2	2	6	12
14*	-	-	-	-	-	-	-

Źródło: opracowanie własne (*jednostka niezamieszkała)

5. WYZNACZENIE OBSZARU REWITALIZACJI

Podstawę wyznaczenia obszaru rewitalizacji stanowią wymogi art. 10 ustawy o rewitalizacji, które obejmują:

1. Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji.
2. Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.
3. Niezamieszkałe tereny przemysłowe, w tym portowe i wydobywcze, tereny powojenne albo pokolejowe, na których występują negatywne zjawiska, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 1–4, mogą wejść w skład obszaru rewitalizacji wyłącznie w przypadku, gdy działania możliwe do przeprowadzenia na tych terenach przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym, o których mowa w art. 9 ust. 1.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy wskazano 3 jednostki spełniających założone kryteria dla obszaru zdegradowanego - w zakresie szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk w sferze społecznej. Jednocześnie na wskazanym obszarze współwystępowały zjawiska kryzysowe w sferach pozaspołecznych. Obszary położone są w różnych częściach gminy, posiadają również różną charakterystykę i pełnią inne funkcje.

Ustawa wskazuje również na możliwość włączenia w obszar rewitalizacji terenów przemysłowych. W gminie Dobrzyniewo Duże nie znajdują się tereny, które mogłyby powiększyć obszar rewitalizacji z uwagi na swój przemysłowy charakter.

Ustawowe kryterium dotyczące maksymalnej powierzchni oraz liczby mieszkańców nie pozwala na włączenie wszystkich 3 jednostek zdegradowanych do obszaru rewitalizacji w pełnym kształcie z uwagi na zbyt dużą powierzchnię. Wskazane jednostki mają powierzchnię 3393 ha, czyli 21,46% powierzchni gminy oraz zamieszkałe są przez 2454 osób, a zatem 24,82% populacji gminy. Jednakże z uwagi na większą charakterystykę gminy Dobrzyniewo Duże, a zatem znaczny udział terenów otwartych tj. gruntów rolnych, łąk i pastwisk oraz lasów zasadnym jest ograniczenie zasięgu jednostek wyłączając wymienione tereny z obszaru rewitalizacji.

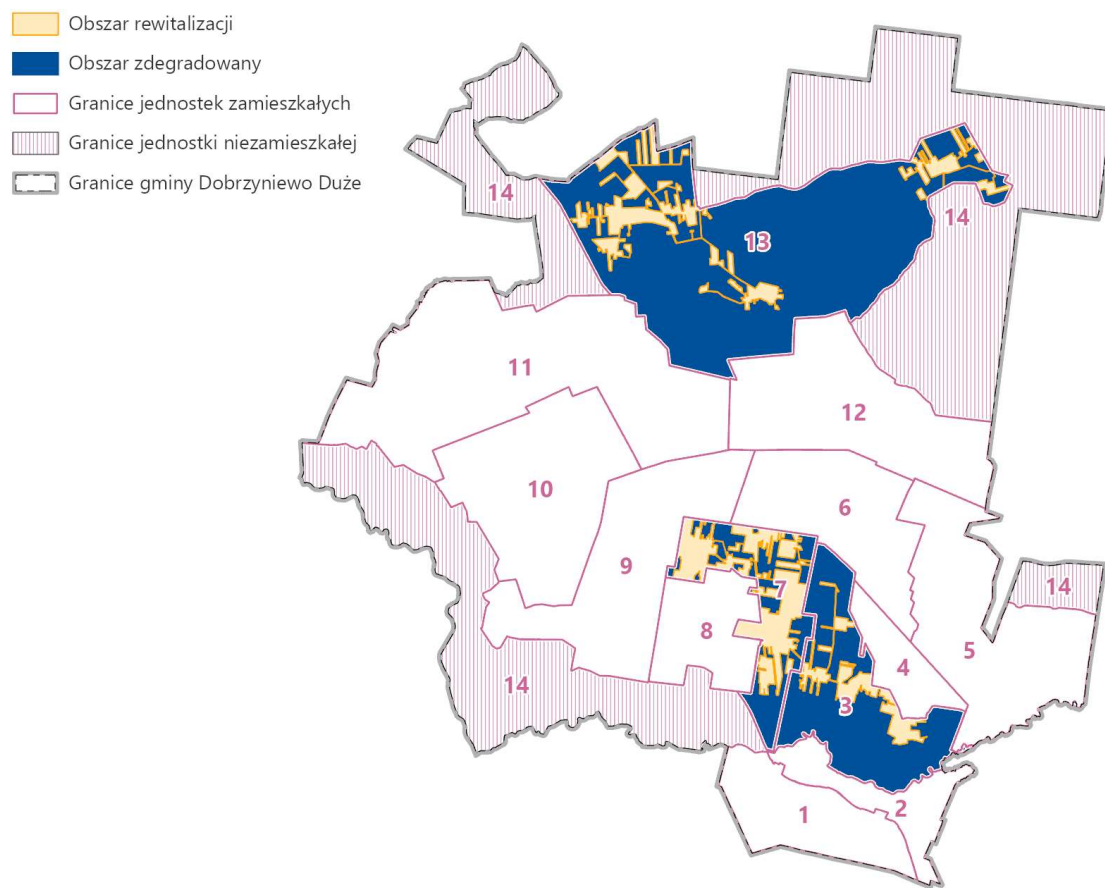
Obszar rewitalizacji jako miejsce kumulacji problemów społecznych zamieszkującej go ludności to przede wszystkim tereny osadnicze oraz miejsca potencjalnych działań inwestycyjnych służących poprawie jakości życia. Wyłączając tereny otwarte z obszaru rewitalizacji kierowano się przede wszystkim uwarunkowaniami związanymi z podziałami geodezyjnymi nieruchomości, w celu uniknięcia położenia części nieruchomości w obszarze rewitalizacji, a pozostałej części poza obszarem. Z założenia tego wyłączono działki będące ciągami

komunikacyjnymi tj. drogami i koleją oraz ciekami wodnymi, które często przecinają tereny osadnicze, sięgając w głąb terenów otwartych. Finalnie po wyłączeniu części terenów otwartych z pełnego zasięgu obszaru zdegradowanego, powierzchnia potencjalnego obszaru rewitalizacji wyniosła ok. 665 ha, co stanowi 4,21% powierzchni gminy. Możliwe jest zatem włączenie pełnej puli zamieszkałych terenów obszaru zdegradowanego do obszaru rewitalizacji.

W przypadku każdej z jednostek i wchodzących w ich skład miejscowości istotne jest prowadzenie procesu rewitalizacji jako działań służących harmonizacji rozwoju obszaru gminy. Na obszarze zdegradowanym występuje zauważalna kumulacja problemów społecznych, jak i pozaspołecznych. Prowadzenie rewitalizacji na tych obszarach ma istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, gdyż będzie służyć wyrównywaniu poziomu życia w obrębie całej gminy, a także odpowiadać na zróżnicowane problemy występujące w różnych jej częściach dotkniętych największym kryzysem. Wskazane jest zatem włącznie wszystkich 3 jednostek do obszaru rewitalizacji. Jednostki nr 3 i 7 stanowią obszar potencjalnie najsilniejszego rozwoju gospodarczego i przestrzennego w gminie z uwagi na swoje położenie. Wskazane jest wytworzenie bodźców rozwojowych w aspekcie społecznym, w celu lepszego zrównoważenia ogólnego rozwoju tych obszarów. Z drugiej strony należy również prowadzić działania rewitalizacyjne na obszarze jednostki nr 13. Jej peryferyjne (w skali gminy) położenie na terenach leśnych jest jedną z przyczyn słabych perspektyw rozwojowych w kwestiach społecznych i gospodarczych. Niezbędne jest prowadzenie działań w ramach polityki gminnej, wyrównujące szanse rozwojowe dla lokalnych mieszkańców.

Zasięg obszaru wskazanego do rewitalizacji prezentuje Rys. 29. Kształt obszaru w obrębie jednostek 3 i 7 wynika ze specyfiki podziałów geodezyjnych nieruchomości. Częstym przypadkiem jest występowanie zabudowy mieszkaniowej na dużych działkach obejmujących również tereny otwarte. Jednakże konieczność objęcia wszystkich terenów mieszkaniowych obszarem rewitalizacji wymusza włączenie również ww. nieruchomości.

Na podstawie przeprowadzonej analizy zjawisk kryzysowych na obszarze gminy Dobrzyniewo Duże wyznacza się obszar rewitalizacji w obrębie jednostek strukturalnych 3, 7 i 13, w skład których wchodzi miejscowości: Dobrzyniewo Kościelne, Dobrzyniewo Fabryczne, Ogrodniki, Chraboły, Kulikówka, Kopisk oraz fragment Dobrzyniewa Dużego wzdłuż ulic: Brzozowa, Czterech Wiatrów, Dębowa, Etcka, Gajowa, Gruntowa, Jarzębinowa, Klonowa, Kościelna, Leśna, Piaskowa, Podleśna, Polna, Sosnowa, Szkolna, Szmaragdowa, Świerkowa, Zagórna, Żwirowa. Szczegółowy zasięg obszaru rewitalizacji prezentuje Załącznik nr 3 do uchwały ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Łączna powierzchnia obszaru rewitalizacji wynosi 665 ha (4,21% powierzchni gminy) i jest zamieszkały przez 2454 osób (24,82% populacji gminy). Wskazany obszar rewitalizacji spełnia kryteria zawarte w ustawie o rewitalizacji i w jego obrębie prowadzone będą działania rewitalizacyjne w ramach gminnego programu rewitalizacji.

Rys. 29. Granice obszaru wskazanego do rewitalizacji
 Źródło: opracowanie własne

6. SPIS RYSUNKÓW

Rys. 1. Lokalizacja gminy Dobrzyniewo Duże	6
Rys. 2. Wyniki egzaminu 8-klasisty w gminie Dobrzyniewo Duże	10
Rys. 3. System przyrodniczy gminy Dobrzyniewo Duże.....	15
Rys. 4. Użytkowanie terenu w gminie Dobrzyniewo Duże.....	17
Rys. 5. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże	20
Rys. 6. Granice jednostek na potrzeby diagnozy delimitacyjnej	21
Rys. 7. Wskaźnik liczby osób bezrobotnych ogółem na 100 os.	34
Rys. 8. Wskaźnik liczby osób długotrwale bezrobotnych na 100 os.....	35
Rys. 9. Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 os.	36
Rys. 10. Wskaźnik liczby osób do 18 roku życia korzystających z dożywiania na 100 os.	37
Rys. 11. Wskaźnik liczby osób z niepełnosprawnościami pobierających świadczenia z opieki społecznej na 100 os.....	38
Rys. 12. Wskaźnik liczby osób powyżej 75 roku życia na 100 os.....	39
Rys. 13. Wskaźnik liczby organizacji pozarządowych na 100 os.....	40
Rys. 14. Wskaźnik liczby osób, którym przyznano świadczenia opieki społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 100 os.	41
Rys. 15. Wskaźnik liczby osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej na 100 os.....	43
Rys. 16. Wskaźnik liczby nowych zarejestrowań w CEIDG w latach 2021-2023 na 100 os.	44
Rys. 17. Wskaźnik liczby wyrejestrowań w CEIDG w latach 2021-2023 na 100 os.	45
Rys. 18. Wskaźnik liczby zarejestrowanych (funkcjonujących) podmiotów w CEIDG na 100 os.	46
Rys. 19. Wskaźnik liczby lokali mieszkalnych ogrzewanych piecami węglowymi na 100 os....	48
Rys. 20. Wskaźnik powierzchni wyrobów zawierających azbest (w kg) na 100 os.....	49
Rys. 21. Wskaźnik liczby budynków przyłączonych do sieci wodociągowej na 100 os.	51
Rys. 22. Wskaźnik liczby zbiorników bezodpływowych na 100 os.	52
Rys. 23. Wskaźnik liczby przystanków komunikacji publicznej na 100 os.	53
Rys. 24. Wskaźnik długości dróg publicznych nieutwardzonych (w metrach) na 100 os.....	54
Rys. 25. Wskaźnik liczby budynków w gminnej ewidencji zabytków na 100 os.....	56
Rys. 26. Wskaźnik liczby interwencji straży pożarnej na 100 os.	57
Rys. 27. Schemat obrazujący warunek kwalifikacji jednostki do obszaru zdegradowanego ...	58
Rys. 28. Granice jednostek wchodzących w skład obszaru zdegradowanego	59
Rys. 29. Granice obszaru wskazanego do rewitalizacji	63

7. SPIS TABEL

Tab. 1. Zmiany demograficzne w latach 2019-2023	7
Tab. 2. Migracje w latach 2019-2023	7
Tab. 3. Struktura grup ekonomicznych w latach 2019-2023	8
Tab. 4. Podstawowe informacje o pomocy społecznej i świadczeniach rodzinnych w latach 2019-2023.....	8
Tab. 5. Bezrobocie w latach 2019-2023.....	9
Tab. 6. Edukacja przedszkolna i podstawowa w gminie Dobrzyniewo Duże.....	9
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetowe w latach 2019-2023	11
Tab. 8. Struktura wydatków wg działów klasyfikacji budżetowej w 2023 r.	11
Tab. 9. Dynamika zmian wskaźników dotyczących przedsiębiorczości w gminie Dobrzyniewo Duże w latach 2019-2023	12
Tab. 10. Struktura podmiotów gospodarczych na terenie gminy Dobrzyniewo Duże w 2023 r.	13
Tab. 11. Podmioty gospodarcze na terenie gminy Dobrzyniewo Duże wg sekcji PKD 2007 w 2023 r.....	13
Tab. 12. Zasoby mieszkaniowe gminy Dobrzyniewo Duże w latach 2019-2023	18
Tab. 13. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczne.....	19
Tab. 14. Podstawowe informacje o jednostkach strukturalnych.....	23
Tab. 15. Zestawienie wskaźników wykorzystanych do wyznaczenia obszaru zdegradowanego	26
Tab. 16. Wpływ wskaźników z poszczególnych sfer na wybór obszaru zdegradowanego.....	31
Tab. 17. Zestawienie wskaźników sfery społecznej z ich wartościami osiągniętymi w poszczególnych jednostkach strukturalnych	33
Tab. 18. Zestawienie wskaźników sfery gospodarczej z ich wartościami osiągniętymi w poszczególnych jednostkach strukturalnych	42
Tab. 19. Zestawienie wskaźników sfery środowiskowej z ich wartościami osiągniętymi w poszczególnych jednostkach strukturalnych	47
Tab. 20. Zestawienie wskaźników sfery przestrzenno-funkcjonalnej z ich wartościami osiągniętymi w poszczególnych jednostkach strukturalnych	50
Tab. 21. Zestawienie wskaźników sfery technicznej z ich wartościami osiągniętymi w poszczególnych jednostkach strukturalnych	55
Tab. 22. Liczba wskaźników obrazujących stan kryzysowy w poszczególnych sferach (kolorem pomarańczowym wyróżniono jednostki spełniające kryteria obszaru zdegradowanego)	60